

POLITIČKE STRANKE I TRANZICIJA KA DEMOKRATIJI

Priručnik za jačanje demokratskih stranaka
namenjen liderima, organizatorima i aktivistima

PREDGOVOR

SVUDA U SVETU gde se lideri stranaka zalažu za demokratski politički sistem i traže savet NACIONALNOG DEMOKRATSKOG INSTITUTA (NDI), ovaj Institut će na sveobuhvatnoj, višestranačkoj osnovi raditi sa njima kako bi ojačali stranke i pomogli u uspostavljanju konkurentnog stranačkog sistema. Aktivne političke stranke jačaju poverenje građana u demokratsku vlast i stižu njihovu podršku. U pomaganju razvoja stranaka i stranačkog sistema, NACIONALNI DEMOKRATSKI INSTITUT svoje programe usmerava na tri oblasti: organizaciju i strukturu stranaka, stranke na izborima i stranke na vlasti. Rad Instituta sa strankama je koncipiran da izgradi i održi stranačke organizacije otvorenim, sveobuhvatnim i odgovornim.

Ovaj priručnik se bavi nekim od osnovnih organizacionih i proceduralnih elemenata neophodnih za svakodnevni rad stranke. Takođe se u njemu ističe i neophodnost razvoja kapaciteta stranke na lokalnom nivou. S druge strane, ne bavi se mnogo predizbornim kampanjama jer NDI poseduje niz drugih priručnika i brošura posvećenih vođenju uspešnih izbornih kampanja. Ukoliko političke partije žele da budu uticajne i van učestvovanja i pobeđivanja na izborima, ovaj priručnik upućuje na nekoliko faktora koji održavaju stranke i čine ih delotvornim između izbora. Ovaj priručnik može da pomogne prilikom pravljenja strategije za dugoročni razvoj stranke, kao i da usmeri programe obučavanja. U svakom slučaju, stranke koje dosegnu efikasan nivo organizacije, postaju konkurentnije i u predizbornim kampanjama.

Ovaj priručnik je podeljen na osam delova. Deo br. 1 govori o utvrđivanju principa demokratskog organizovanja unutar stranke. Deo br. 2 objašnjava svrhu statuta stranke. Deo br. 3 nudi primere kako da se organizuje i strukturise demokratska stranka. Deo br. 4 detaljno se bavi jasno artikulisanim programskim rasporedom i porukom. Deo br. 5 govori o značaju delotvorne komunikacije unutar i van stranke, dok deo br. 6 navodi mogućnosti za uvećanje broja članova stranke. Deo br. 7 nudi neke osnovne strategije prikupljanja sredstava, a deo br. 8 se bavi obukom i razvojem vodeće strukture stranke.

Priručnik nudi samo pregled organizacionih i proceduralnih sposobnosti koje stranka treba da razvije kako bi ostvarila značajnu ulogu u demokratskom društvu. On nema odgovore na *sua* pitanja o izgrađivanju stranke, ali ocrta put aktivnosti neophodnih za njen razvoj. Štaviše, dokument je osmišljen tako da ga mogu modifikovati i dorađivati zaposleni u NDI-u. Komentare i predloge možete poslati u Vašington, timu koji je u Institutu zadužen za strategiju i procenu.

NDI se zahvaljuje Sanfordu D. Horvitu za pripremu prve verzije ovog priručnika i za pomoć u lekturi. Dokument je takođe dobio na kvalitetu posle uvida i komentara mnogih ljudi zaposlenih u NDI-u.

Septembra, 1997.

UVOD

Uloga političkih stranaka u demokratskim društvima

DEMOKRATIJA zahteva učešće efikasnih političkih stranaka. Stranke su jedinstvene organizacije koje ispunjavaju niz međusobno povezanih funkcija, bitnih u demokratskom procesu upravljanja. Osnovne funkcije stranke podrazumevaju:

- Učešće na izborima da bi se na njima i pobedilo, i pronalaženje načina za kontrolu vladinih organa i institucija.
- Objedinjavanje i zastupanje društvenih interesa.
- Davanje programskih alternativa.
- Izbor i obuku političkih vođa koje će preuzeti ulogu u upravljanju društvom.

U većini zemalja, od stranaka se zahteva da ispune zakonsku obavezu zvanične registracije i priznanja, što obuhvata i minimum broja članova, pisani statut i program, kao i izbor stranačkih vođa. U zavisnosti od niza različitih faktora - vrste demokratskog sistema, izbornog zakona, istorijske uloge radničkih sindikata, religioznih grupa i etničkih zajednica, mogu postojati od dve do 100 registrovanih stranaka. U nekim slučajevima, stranke se mogu udružiti ili vremenom podeliti, nove stranke mogu da zamene starije preuzimajući njihove simpatizere. Ipak, stabilan stranački sistem obično ima od dve do 10 značajnih stranaka. Neke stranke mogu biti značajne jer su u stanju da dobiju većinu glasova na predsedničkim izborima. S druge strane, i male stranke mogu biti veoma značajne zbog uticaja na ravnotežu vlasti u višestranačkom sistemu, a naročito prilikom odlučivanja o tome koje će veće stranke vršiti vlast i dati premijera,. Pojedine stranke mogu biti bitne jer predstavljaju posebnu grupu u biračkom telu koja je, na primer, uticajna zbog ekonomskih ili socijalnih razloga.

U SJEDINJENIM DRŽAVAMA, zemlji sa najdužom demokratskom tradicijom na svetu, stranke su odigrale izuzetno bitnu ulogu i to još u ranim godinama republike, pre dva veka. Političke stranke, iako nisu pomenute u Ustavu SAD, niti su ih predvideli "očevi", utemeljivači nacije, vrlo rano su osnovane i uspele su da opstanu i pošto su ispunile osnovne zahteve. Pomogle su, pored ostalog, i u određivanju prioriteta u zakonodavstvu, identifikovanju alternativnih kandidata i programa i povećavanju odgovornosti većine. Slične dinamične potrebe unutar britanskog parlamentarnog sistema rezultirale su razvojem koherentnih nacionalnih političkih partija početkom 19. veka. Kao što je američki novinar David Broder primetio, ispunjavanje tih potreba zahteva "instituciju koja će razvrstati, izvagati i, koliko je god moguće, pomiriti veliki broj suprotstavljenih zahteva pojedinaca, grupa, interesa, zajednica i regija; organizovati ih za nadmetanje za javne pozicije; i onda služiti kao spona između birača i onih koji su izabrani da vladaju. Kada stranke dobro obave svoju misiju, obično imaju funkciju i ujedinjavanja i razjašnjavanja u zemlji." Sposobnost političkih partija da ispune mnogobrojne zadatke, uključujući nominovanje i podržavanje kandidata za javne funkcije, učestvovanje i pobeđivanje na izborima i povremeno preuzimanje vlasti, razdvaja ih od drugih volonterskih građanskih organizacija u demokratiji.

U SVAKOM SLUČAJU, ne ispunjavaju sve stranke političke potrebe zemlje na isti način ili u istoj meri. I unutrašnji i spoljašnji faktori mogu iticati na mogućnosti i metode stranke. Na primer, priroda političkog sistema postaviće različite zahteve za stranačku strukturu i strateški proces planiranja u zavisnosti od toga da li je reč o predsedničkom ili parlamentarnom sistemu, glasanju po principu otvorenih ili zatvorenih lista, ili je reč o zakonu organizovanom po principu da jednu oblast predstavlja jedan predstavnik ili da oblast predstavlja više predstavnika. Novonastale političke stranke mogu biti ograničene novcem, organizacionim sposobnostima ili nesposobnošću da razumeju tačno određenu ulogu stranke u demokratiji. Delotvornim političkim strankama potrebne su vođe i organizatori koji shvataju ulogu političkih stranaka u demokratskom društvu i koji su u stanju da koriste moderne tehnike organizovanja, komunikacija, prikupljanja sredstava i obuke.

U većini zemalja u kojima NDI radi, društvo izlazi iz perioda dominacije jedne političke stranke ili grupe. Ukoliko postoji želja za razvojem demokratskog sistema, mnoge stare pretpostavke i praksa prethodnog političkog sistema moraju biti odbačene. Na primer, u zemljama gde se politička vlast nije nikada mirno promenila, nove političke vođe i građani jednako moraju da shvate da politički protivnici nisu smrtni neprijatelji i da kompromis i podela vlasti nisu znaci slabosti već su bitni sastojci demokratskog procesa. Na jednom seminaru NDI-a učesnik iz Južne Afrike ovako je opisao novu demokratiju u svojoj zemlji: "Mi imamo vladajuću stranku, zatim zvaničnu opozicionu stranku i druge manje opozicione stranke. One se razlikuju po ideologijama i principima, ali i po stepenu odgovornosti. Ovo je suština našeg iskustva koje bi i druge zemlje trebalo da prihvate. Kada se vratite kući, svoje suprotnosti ne rešavajte preko nišana. Koristite demokratske institucije kao što su parlament i izbori."

FORMIRANJE DEMOKRATSKIH USTANOVA i razvijanje demokratske prakse stalan je i dinamičan proces. Put ka demokratiji u svakoj zemlji biće oblikovan nizom političkih i istorijskih faktora. Lideri novih političkih stranaka moraju da ispune posebnu ulogu. S obzirom na zaostavštinu autokratizma u političkim strankama, kao i u ukupnoj organizaciji društva, nova demokratska etika treba da bude ideja vodilja koja vođe stranaka inspiriše u sprovođenju demokratskih promena.

Usredsređivanje na rad na lokalnom nivou

"PRVO TEMELJ" - moto je koji stranačke vođe i organizatori treba da imaju na umu kada traže način da izgrade uspešnu političku stranku. Tomas P. O'Nil, državni i federalni zakonodavac iz Bostona (Masačusets), koji je postao predsednik Predstavničkog doma SAD 1980. godine, često je objašnjavao kolegama iz stranke da je "sva politika lokalnog karaktera". Značajan deo stranačkog vremena, pažnje i novca trebalo bi da je usmeren na lokalni nivo. Konačno, snaga i stabilnost nacionalne političke stranke i uspeh njenih kandidata na izborima na svakom nivou blisko su povezani sa brojem aktivnih, motivisanih članova stranke i njenih simpatizera na lokalnom nivou. Lokalna baza političke stranke, baš kao i koren drveta, mora biti jaka ukoliko stranka želi da raste i uspe. Iako vođe stranke shvataju značaj građenja stranke na lokalnom nivou, u praksi ne rade svi u skladu sa tim i ne doprinose u potpunosti demokratskom procesu. Čest rezultat toga je da stranka postaje nekonkurentna i nesposobna da preuzme vlast.

Vođe stranke i organizatori ne smeju da zaborave važnost pojedinca - člana stranke. Vođe stranaka, bez obzira na to koliko elokventni ili pametni bili, predodređeni su za marginalne pozicije u demokratskom političkom životu svoje zemlje ako nemaju članstvo. Ukoliko stranka želi da bude stvarno demokratska, vođe stranaka sebi ne mogu dozvoliti da zaborave da krajnji autoritet za stvaranje programskih postavki jeste i treba uvek da bude samo članstvo stranke.

ŠTA STRANKU ČINI DEMOKRATSKOM?

VOĐE I PRISTALICE političkih stranaka imaju ključnu ulogu u uspešnoj tranziciji ka demokratiji. Da bi unapredile demokratske procese u svojim zemljama, političke stranke i same moraju da budu demokratske. Ukoliko stranke ne praktikuju i ne poštuju demokratske vrednosti u unutarstranačkom radu, onda je malo verovatno da će to činiti kada pobeđe na izborima i počnu da vladaju. Kao što je stranački aktivista iz Zimbabvea rekao: "Kako pomiriti želju da se ograniči nasleđivanje u vođstvu u okviru nacije, kada se to ne čini unutar stranke? Kada stranke nauče da prihvate ograničavajuće uslove vođstva stranke, tada mogu ugraditi ta očekivanja i u nacionalno vođstvo." Političke stranke - bile na vlasti ili u opoziciji - imaju obavezu da podržavaju i štite demokratske vrednosti i ljudska prava u okviru svojih vlastitih organizacija.

Karakteristike demokratije

DEMOKRATIJA JE DEFINISANA određenim fundamentalnim principima i praksom koja prožima društvo. Primarni princip je da su svi ljudi jednaki i da zadržavaju određena individualna prava. Demokratija postoji kada su građani u mogućnosti da aktivno učestvuju u životu zajednice korišćenjem individualnih prava kao što su sloboda izražavanja i govora, okupljanja i udruživanja, veroispovesti i savesti, upućivanje peticija vlastima, i glasanje na poštenim izborima.

Drugi princip demokratije jeste da je vlada sastavljena od ljudi i postoji da bi služila ljudima. Legitimna politička moć potiče od građana i prelazi sa njih na vladu. Vlada je odgovorna za zaštitu prava građana, a zauzvrat oni daju vladi privremeno ovlašćenje da donosi odluke u njihovo ime. U autokratskom političkom sistemu vlada zahteva usluge građana bez ikakve obaveze da osigura njihov pristanak ili da odgovori na njihove potrebe. Autokratske forme vlasti sprečavaju pojedince da biraju svoje vođe ili da imaju udela u javnoj politici. Odluke se nameću bez razmišljanja ili vođenja računa o pravima građana.

Vlast demokratske vlade je ograničena zakonima koji štite društvene i političke slobode, koji su, opet, definisani Ustavom. Vlast je organizovana kako bi sprečila pojedinca ili instituciju da postanu suviše moćni i da presuđuju u svim pitanjima. U nekim slučajevima, politička moć je razdvojena na različite ogranke vlasti - zakonodavnu, izvršnu, sudsku. Drugi oblik ograničavanja je ustanovljavanje provere ovlašćenja svakog ogranka. Podelom odgovornosti i proverom ovlašćenja i uticaja, demokratsko društvo ograničava zloupotrebu vlasti i pomaže da se obezbede prava pojedinca. S druge strane, vlast jedne autokratske vlade obično ne podleže kontroli i/ili bilo kakvom obliku ograničenja. Pošto je moć centralizovana i neograničena, vlada je u mogućnosti da donosi arbitrarne odluke koje mogu kršiti prava pojedinaca i manjinskih grupa. Nasuprot tome, demokratska vlada je organizacijski i proceduralno više sklona da donosi odluke korisnije društvu u celini (ili većini ljudi i grupa) nego nekom ličnom interesu.

Demokratskoj vladi dato je ovlašćenje da donosi odluke tako što joj je dat mandat. Drugim rečima, građani biraju predstavnike vlasti. Redovni izbori dozvoljavaju opozicionim strankama da se kandiduju i ponude alternativne

programe glasačkom telu. Građani tada mogu da računaju na savesnost izabranih predstavnika, jer imaju pravo i mogućnost da ih na izborima smene sa položaja.

Imajući sve ovo u vidu, može se reći da pomenuti principi i ponašanje predstavljaju demokratski ideal. Stepen do koga se oni poštuju i praktikuju je stepen do koga se jedno društvo može zvati demokratskim.

Demokratija u političkim partijama

NIJEDNA POLITIČKA PARTIJA, uglavnom, neće se deklarirati kao nedemokratska. Demokratija je postala toliko sveprisutna ideja da čak i vojni vladari i civilni diktatori vole da iskazuju odanost demokratskim normama. U političkoj stranci, naravno, demokratija neće jačati samo zato što se proklamuje. Zapravo, interna stranačka demokratija može biti kompromitovana faktorima kao što su: ograničavanje upravljanja i komunikacijske strukture, nedostatak promene u vođstvu i marginalizovanje članova stranke. Ponekad ovi faktori dovode do toga da nekoliko pojedinaca dominira stranačkim poslovima ne obazirući se na članstvo u celini. U takvoj situaciji članovi nemaju priliku da se angažuju u kreiranju stranačke politike. Opredeljenost stranke za demokratske principe terba da se reflektuje ne samo kroz njen statut, već i kroz interakciju vođa i članova stranke. To znači da se stranka mora obavezati na sprovođenje demokratskog ponašanja. Svaka demokratska stranka će:

- dozvoliti članovima da slobodno izraze stavove;
- promovisati članstvo žena;
- podsticati učešće svih članova;
- biti tolerantna prema različitim idejama;
- ustrajati na prethodno usaglašenim pravilima i procedurama pri donošenju odluka;
- ustanoviti odgovornost vođa pred članovima i simpatizerima.

STATUT STRANKE

DONOŠENJE STATUTA je jedan od prvih i najvažnijih zadataka demokratske političke stranke. Bilo bi dobro da, pre nego što napišu statut, stranačke vođe i organizatori razmotre filozofiju i svrhu stranke, unutrašnju organizaciju, strukturu i mehanizme donošenja odluka.

U preambuli statuta stranka treba da izloži osnovne principe i primarne ciljeve. U njoj treba da se odgovori na pitanje zašto stranka postoji. Iako obično pisana uopštenom terminologijom koja mora da odoli zubu vremena, principi i ciljevi stranke koji je razlikuju od drugih stranaka u preambuli bi trebalo da budu konkretni. U statutu AFRIČKOG NACIONALNOG KONGRESA usvojenog 1991. godine, preambula i karakteristična lista namera sadrže ciljeve kao što su "oslobađanje zemlje od svih oblika diskriminacije i nacionalnog ugnjetavanja", i "napredak prema društvu u kojem će vlast slobodno birati ljudi prema principima opšteg prava glasa i zajedničke liste glasača". U preambuli statuta liberal-demokrati u Britaniji istakli su brigu o socijalnoj i ekonomskoj pravednosti. Statut svake stranke predviđa izbor članova stranke za parlament i druge javne funkcije kako bi bili postignuti stranački ciljevi.

Statut stranke obično:

- definiše ko može da postane član;
- klasifikuje vodeće pozicije i objašnjava metode izbora vođa;
- opisuje ulogu i vezu između različitih administrativnih jedinica na nacionalnom, regionalnom i lokalnim nivoima;
- postavlja stalne odbore (ili radne grupe) u bitnim oblastima kao što su politički razvoj, finansije i komunikacije.

Selekcija rukovodstva

ODABIR STRANAČKIH VOĐA i kandidata stranke za javne funkcije u principu se sprovodi nekim oblicima direktnih ili indirektnih izbora. Stranke često organizuju periodične kongrese na kojima biraju nacionalno vođstvo stranke i utvrđuju razvojnu politiku. U nekim slučajevima konvencije su otvorene za sve članove stranke. U drugim, članovi sa lokalnog, opštinskog ili okružnog nivoa biraju delegate za skupštinu stranke. U principu, članovima stranke se redovno daje prilika da učestvuju u izboru stranačkih vođa na svim nivoima. Statuti nekih stranaka određuju da vođe stranke mogu na tom položaju biti samo ograničen vremenski period kako bi dodatno osigurali da strankom ne dominira jedna osoba ili manja grupa. Time se obezbeđuju redovne promene u vođstvu stranke koje su odredili članovi. Cilj ovih pravila i procedure jeste postizanje angažovanosti i odgovornosti u radu stranke.

DOBRO URAĐEN STATUT koji sadrži demokratske vrednosti i procedure prvi je važan korak u formiranju stranke. On, međutim, ne garantuje da će stranka biti delotvorna ili uspešna u ispunjavanju svojih funkcija. Stranka takođe mora da radi na definisanju tri osnovna izazova koji utiču na sposobnost stranke da utvrdi i zastupa socijalne interese, kandiduje se za javne funkcije, upravlja zemljom. Pre svega, stranačke vođe i organizatori moraju da izgrade upravljačku i komunikacionu infrastrukturu koja dozvoljava stranci efikasan i uspešan rad. Pored toga, stranka treba da razvije prepoznatljiv identitet i ponudi uverljiva rešenja za probleme sa kojima se suočava zemlja, rešenja različita od onih koje nude druge stranke. Konačno, stranka bi trebalo da bude sposobna i spremna da regrutuje članove, obučava aktiviste i prikuplja sredstva.

ORGANIZACIJA STRANKE

ZA USPEH POLITIČKE STRANKE neophodno je ispuniti niz preduslova. To su, pored ostalog, motivisani članovi, informisane i predane vođe, praktične, inventivne ideje za poboljšanje života u zemlji. Sve to ipak ne može garantovati uspeh ako je stranka loše organizovana. Čak i stranka sa dobrim idejama i dobronamernim članovima može da ne ispuni svoje ciljeve ukoliko ne postoje transparentne procedure u donošenju odluka, ako ljudi unutar stranke ne razumeju svoje uloge i odgovornosti i ako komunikacija unutar stranke nije jasna i česta. Često, političke stranke greše trošeći celokupna sredstva i energiju u kratkoročnim izbornim kampanjama, umesto da ih iskoriste za formiranje i razvijanje čvrste, demokratske stranačke organizacije. To vođama stranke mora biti prioritet pre nego što se upuste u izbornu kampanju.

Iako se struktura stranke može razlikovati, tipičan organizacioni model podrazumeva odbore stranke u rasponu od državnog do lokalnog nivoa.

Da bi se obezbedila koordinacija i povezanost unutar stranke, na svakom nivou moraju biti jasno definisane određene uloge, odgovornosti i ovlašćenja. Slede uobičajene funkcije i opisi posla za ključne partijske radnike većine okružnih, opštinskih i lokalnih nivoa.

Predsedavajući

- Upravlja kancelarijom i programom stranke.
- Predlaže ciljeve u vezi sa regrutovanjem članstva, finansijama, komunikacijama, itd.
- Traži mišljenje izabranih odbornika i aktivista.
- Koordinira sa susednim kancelarijama.
- Pomaže u donošenju odluka.
- Preuzima odgovornost za finansijski i politički uspeh lokalne kancelarije.
- Prepoznaje i koristi veštine i stručnost članova.

Potpredsedavajući

- Asistira i pruža podršku predsedavajućem.
- Opunomoćen je da vrši dužnost predsedavajućeg kada je to potrebno.
- Predsedava specijalnim pododborima.
- Prati političku aktivnost na tom području.
- Upravlja procesom povezivanja stranke sa ključnim lokalnim grupama (npr. poljoprivrednici, studenti, itd.)

Sekretar

- Obezbeđuje prostor za stranačke sastanke.
- Vodi zapisnik.
- Izveštava o zapisniku sa prethodnog sastanka.
- Konsultuje se sa predsedavajućim o dnevnom redu sastanaka.
- Priprema izveštaje i drugi materijal za sastanak.
- Radi sa blagajnikom na prezentaciji finansijskog izveštaja.
- Obaveštava članove o rasporedu i vremenu održavanja sledećeg sastanka.
- Beleži prisustvo članova na sastanku i obezbeđuje upisne formulare.
- Organizuje sa blagajnikom prikupljanje članarine.
- Vodi evidenciju o članstvu stranke.

Blagajnik

- Predlaže budžet stranke i brine da se troškovi plaćaju na vreme.
- Preuzima potpunu odgovornost za upravljanje sredstvima.
- Sa sekretarom koordinira sakupljanje članarine.
- Povezan je sa blagajnikom izborne jedinice.
- Radi sa sekretarom na finansijskom izveštaju.

U kancelariji stranke ima i drugih važnih funkcija. To su direktori komunikacija, finansija, istraživanja, obučavanja, organizacije i regrutovanja članstva. Na lokalnom nivou, gde su izvori sredstava često ograničeni, jedna osoba može preuzeti više funkcija. U mnogim političkim strankama širom sveta većina partijskih radnika su volonteri.

Interni stranački odnosi

POSVEĆENOST STRANKE demokratskim vrednostima ogledaće se u njenoj internoj organizacionoj strukturi. Na primer, lokalni organizatori i članovi stranke trebalo bi da imaju pravo da razvijaju programe koje smatraju svrsishodnim, kao što su tribine i kampanje za regrutovanje članstva. U svakom slučaju, takve lokalne inicijative treba da budu usaglašene sa osnovnom politikom stranke. Lokalne vođe i organizatori odgovorni su za doprinos opštem dobru stranke u celini i za prosleđivanje informacija o lokalnim aktivnostima nacionalnom uredu. Vođe, organizatori i članovi, na svakom nivou, treba da budu odgovorni za ispunjavanje jasno definisanih zadataka.

Političke stranke treba organizovati i njima upravljati kao i drugim uspešnim organizacijama. Jednostavno rečeno, to znači da uspešna stranka mora da ima jasnu unutrašnju upravljačku i komunikacijsku strukturu poznatu i razumljivu članovima.

Svaki stranački vođa i organizator - od organizatora volontera u selu do vrha stranke - mora imati jasno zacrtane i razumljive uloge i odgovornosti. Stranački organizatori takođe moraju da razumeju stav stranke prema glavnim pitanjima, njene planove za budućnost, da imaju mogućnost da postavljaju pitanja, iznesu mišljenja i dobiju iskrene, korisne odgovore vođstva stranke.

Ukratko, da bi stranka bila uspešna, njeni organizatori i aktivni članovi moraju:

- definisati komplementarne uloge i odgovornosti unutar stranke;
- razumeti misiju, ciljeve i strategiju stranke;
- uspostaviti metod prenošenja informacija do vođstva stranke;
- imati mogućnost da uključe vođe stranke u proces razmene ideja i donošenja odluka.

Dvosmerna komunikacija

STRANKA MORA IMATI dobre kanale komunikacije ne samo od lokalnog ka državnom nivou, već i u obrnutom smeru da bi bili neka vrsta lokalnog lika i glasa stranke. Da bi bili pravi predstavnici stranke na terenu, lokalni organizatori moraju dobijati pouzdane i redovne informacije iz vođstva stranke. To su:

- informacije o stavu stranke o određenim pitanjima;
- savet za odnošenje prema teškim i kontroverznim pitanjima;
- najnovije informacije o političkim događanjima i razvoju unutar stranke, parlamenta i zemlje.

Jedan od metoda za komunikaciju sa stranačkim organizatorima jeste i redovno izdavanje stranačkog glasnika ili biltena. Glasnik može izlaziti mesečno ili kvartalno, a može biti proširen i specijalnim "*dotatkom*" (konkretne informacije o bitnim, novim političkim događajima o kojima organizatori treba da budu obavešteni).

Odnosi u izveštavanju

JEDNOM kada se definiše organizaciona struktura stranke, treba utvrditi i procedure izveštavanja. Prvi korak u obezbeđivanju efikasne komunikacije jeste razvijanje odnosa u izveštavanju. Svaki vođa stranke, organizator i aktivan član, od seoskog nivoa do sedišta stranke, treba da zna kome da podnese izveštaj i ko njima podnosi izveštaj. U dobro organizovanoj stranci svaki organizator i vođa treba da budu u stanju da opišu svoj položaj.

Organizatori i aktivisti na svakom nivou treba da znaju ime osobe kojoj redovno podnose izveštaje i koja im, zauzvrat, obezbeđuje informacije. Sa tačke odgovornosti i morala, nije dovoljno da okružni organizator zna da on ili ona podnose izveštaj nekome u sedištu stranke. Svaki organizator će biti angažovaniji u misiji stranke i verovati da je operativni deo stranačke organizacije ako odnos u izveštavanju i drugi oblici saradnje budu na ličnom nivou.

Stvaranje i održavanje nedvosmisleno utvrđenog lanca naredbi i donošenja odluka je metodologija koju koristi svaka delotvorna organizacija. Lanac naredbi zahteva dobro definisan opis posla za svakog radnika u organizaciji stranke. Taj opis predstavlja pisana objašnjenja obaveza i odgovornosti svake osobe. Opis posla treba

da uključuje i opšte oblasti odgovornosti, kao i specifične zadatke. Kada se kreiraju nova radna mesta, često je poželjno uključiti svakog organizatora u sastavljanje opisa poslova.

Opis posla stranačkih organizatora takođe treba da sadrži prioritete stranke. Da li stranka želi da se koncentriše na regrutovanje novih članova, prikupljanje sredstava, ili istraživanje pitanja lokalne politike? Ono što organizatori rade i kako to rade treba da bude u skladu sa opštim ciljevima stranke.

Primer opisa posla opštinskog organizatora

OPŠTINSKI ORGANIZATOR je odgovoran za regrutovanje novih članova, sakupljanje informacija i prenošenje poruka stranke. On takođe podnosi pismene izveštaje okružnom organizatoru 1. i 15. u mesecu i bar jednom mesečno će organizovati akciju regrutovanja volontera.

Raspored izveštavanja i odrednice

REDOVNI IZVEŠTAJI stranačkih organizatora i drugih zaposlenih vođama stranke jeste jedan od bitnih načina za procenu uspeha ili neuspeha stranke u postizanju utvrđenih ciljeva. Među najvažnijim razlozima za uspostavljanje jasno definisane unutrašnje strukture jeste i izgradnja komunikacione mreže. Njome se stranci na nacionalnom nivou obezbeđuju detaljne informacije o politici i interesovanjima ljudi širom zemlje. Na primer, redovni izveštaji mogu da se usredsrede na opšte političke informacije, procenu akcije prikupljanja sredstava, napore za regrutovanje članstva ili mišljenje javnosti o stavovima stranke. Bitno je uspostaviti redovan raspored i odrednice za izveštavanje na svakom nivou organizacije zbog toga što su dobri i sadržajni izveštaji neophodni za poboljšanje strategije i programa stranke.

Bez obzira na to koliko često organizatori stranke podnose izveštaje (jednom nedeljno ili jednom mesečno), treba napraviti konkretan raspored i pratiti njegovu realizaciju. Ako se od okružnih organizatora očekuje da izveštavaju sedišet stranke dva puta u mesecu, onda treba odrediti datume za to, na primer, 1. i 15. u mesecu. Slično tome, ako se od organizatora oblasti očekuje da podnesu izveštaje pokrajinskim organizatorima, tada datum treba odrediti tako da pokrajinski organizatori mogu videti te izveštaje pre nego što napišu svoje.

Zavisno od važnosti teme dužina dobrog izveštaja može da varira od jedne do šest stranica rukom pisanog ili kucanog teksta. U nekim slučajevima, standardna forma izveštavanja može se koristiti tako da se o istoj vrsti informacija izveštava na svakom nivou stranačke organizacije.

Šta treba da sadrži dobar izveštaj?

- Osnovne političke informacije. Na primer, o kojim pitanjima obični ljudi govore? Šta su druge političke stranke radile? Da li je bilo kršenja ljudskih prava? Da li je bilo štrajkova i drugih poremećaja u lokalnoj ekonomiji? Izveštaji treba da sadrže lokalne informacije koje vođe stranke na nacionalnom nivou možda drugačije ne mogu da saznaju.
- Novosti o aktivnostima stranke (npr. regrutovanje članova, prikupljanje sredstava, itd.). O uspehu ili neuspehu treba diskutovati i analizirati ga. Organizatoru je to prilika da razume određene događaje.
- Popis sredstava potrebnih za rad kancelarije stranke i udovoljavanje zahtevima građana. Sredstva mogu uključivati novac ili materijale. U izveštaju mora biti jasno koja sredstva imaju prioritet. Ako starnka nije u mogućnosti da obezbedi sva sredstva, ljudi koji odlučuju u stranci barem će znati šta je najbitnije.
- Pitanja o stavu stranke prema određenim problemima i sugestije za popravljavanje političkog rejtinga stranke. S obzirom da verovatno imaju ograničen kontakt s ljudima na lokalnu, sposobne i odgovorne vođe stranaka na nacionalnom nivou obratiće veću pažnju na sugestije organizatora o reagovanju na potrebe običnih ljudi.

Glasnici i drugi štampani materijali iz sedišta stranke, kao i redovni izveštaji organizatora i drugih zaposlenih, neophodni su za formiranje delotvorne interne strukture stranke. Međutim, dvosmerna komunikacija mora takođe uključivati redovno zakazivanje sastanaka organizatora i vođa stranke. Ovi sastanci su prilika za aktivne diskusije i debate. Direktni sastanci treba da se održavaju što češće, da bi omogućili lično učešće u donošenju stranačkih odluka. Vođe stranaka moraju biti svesni da uvažavanje i razumevanje stavova lokalnih organizatora i drugih zaposlenih čini osnovu za izgrađivanje lojalnosti na lokalnom nivou za ciljeve stranke na nacionalnom nivou. Bez takvog uvažavanja i razumevanja lokalni organizatori i ostali će izgubiti razlog da podrže stranku. Ako putovanje i nedostatak novca ograničavaju mogućnosti za takve sastanke, zadovoljavajuća zamena mogu biti telefonski razgovori između lokalnih organizatora i stranačkih vođa.

PLANIRANJE PRIMENE PROGRAMA I PORUKE

PRE NEGO ŠTO SE STRANKA može nadati velikom broju simpatizera i, najzad, pobedi na izborima, mora razviti delotvoran politički program rada i poruku. Iako neki ljudi pristupaju političkim strankama jer misle da će im stranka dati posao, većina ljudi u razvijenim demokratijama podržava određenu političku stranku zbog njene filozofije i politike. Ljudi će podržati političku stranku kada ona pokaže da:

- Brine o problemima građana i sa njima deli brigu za zemlju, kao i nadu za budućnost.
- Ima konkretan, neposredan i ostvariv plan za poboljšanje života građana.

Politika stranke i platforma

PROCES RAZVOJA političkih stavova zavisiće od kapaciteta stranke. Ako stranka ima službu istraživanja, istraživači mogu da započnu proces planiranja i da budu odgovorni za predlog stavova. Za neke stranke, male, *ad hoc* grupe eksperata, članova stranke i drugih mogu imati sličnu ulogu. U svim slučajevima, široko zastupljeno učešće članova stranke, na primer kroz mrežu studijskih grupa ili javnih tribina, treba da pomogne u informisanju o političkom rejtingu stranke. Organizatori stranke i vođe moraju prvi da shvate probleme i prioritete običnih ljudi, a potom otkriju najbolji način da na njih odgovore i pridobiju građane da podrže stranku.

Značaj široke osnove razvoja stranačke politike

OPTIMIZAM I NADA u postkomunističkoj Rusiji ubrzo su se pretvorili u očaj kada je politika "ekonomske šok-terapije" donela veliku ekonomsku restrukturaciju i probleme. Ruski demokrati, opijeni ranom postkomunističkom euforijom, uskoro su s mukom tražili način da u javnosti promovišu svoju ekonomsku politiku. Ispitivanja javnog mnjenja pokazala su da ruska populacija podržava ekonomsku reformu, ali daje prednost postepenim, kontrolisanim promenama. Jedan demokratski orijentisani stranački lider uočio je povoljne političke prilike i razvio koherentan dugoročni ekonomski plan, zasnovan na reformama tržišta. Na žalost, plan je razvila mala grupa stranačkih tehnokrata i vanjskih akademika i, iako su ga prihvatili ekonomisti i zapadni posmatrači, nikada nije naišao na podršku članova stranke.

Vođa stranke, shvatajući da politika stranke ne dobija široku podršku javnosti, upustio se u seriju unutrašnjih stranačkih konsultacija i sastanaka sa ograncima kako bi ih uputio i od njih dobio podršku. Članovi su bili podstaknuti da prisustvuju takvim sastancima, namenjenim informisanju aktivista o ekonomskoj platformi stranke. Time se želelo da se postigne i da članovi informišu prijatelje i komšije. Opaske članova stranke su bile ohrabrujuće, a vodeći predstavnici su prisustvovali sastancima ogranka i radionicama i odgovarali na pitanja i kritike. Kroz nekoliko meseci članovi stranke su bili dobro upoznati sa stavovima stranke, postajući spremniji i sposobniji da brane stranku i njene ideje u javnosti.

Razvijanje poruke stranke je proces koji počinje pisanjem platforme. Platforma treba da bude dokument od najviše četiri do šest stranica, ona je elaborat zacrtanih političkih principa i stavova stranke. Ona treba da objasni zašto je stranka osnovana i za šta se zalaže. U njoj treba jasno da bude napisano sve o politici stranke i kako će se ta politika ostvarivati.

Jednostavnim, jasnim jezikom, platforma objašnjava za šta se zalaže i protiv čega je stranka, i šta je njen program.

ZA ŠTA SE ZALAŽEMO?

- Jednakost
- Ekonomski razvoj
- Obrazovanje
- Zaštitu okoline

PROTIV ČEGA SMO?

- Korupcije
- Diskriminacije
- Rata
- Centralizacije vlasti

Većina platformi detaljno iznosi prioritete stranke i objašnjava šta stranka nudi kao jasnu alternativu u odnosu na druge političke partije.

Politika i razvojna platforma kanadske Nove demokratske partije (NDP)

POLITIKA NDP-a je razvijena na nekoliko nivoa. O politici stranke se raspravlja, ona se dopunjava i usvaja na dvogodišnjim političkim konvencijama. Političke ideje i dokumenti stranke, dopunjeni pitanjima i interesima stranke, cirkulišu između odseka za istraživanje i stranačkih aktivista i o njima se raspravlja između konvencija. Pre konvencija lokalni ogranci su animirani da se sastaju i formulišu političke predloge koje će izneti u raspravi na konvenciji. Na konvenciji članovi prisustvuju radionicama iz političke oblasti, gde se rezolucije dalje dorađuju. Konačno, na konvenciji se raspravlja o izmenama ili novim rezolucijama, a one se usvajaju ili odbijaju glasanjem.

Platforma se razvija u skladu sa politikom stranke kroz niz regionalnih i za to pitanje posebno formiranih odbora. Nakon toga, platformu dopunjava i odobrava skupština stranke. Osoblje stranke i ljudi zaduženi za komunikaciju konsultujući vođu i članove izvršnog odbora redovno osmišljavaju i redefinišu poruke stranke.

Poruka

UBEDLJIVOM *porukom* stranka pokazuje narodu da ima viziju i plan. U najjednostavnijem obliku, poruka stranke je izjava koja govori zašto bi neko trebalo da postane član stranke (ili da na izborima glasa za kandidata stranke). Uopšteno

govoreći, poruka stranke je pojednostavljena, kondenzovana forma vrednosti i prioriteta platforme. Iako postoji neograničen broj mogućih poruka, navodimo vam nekoliko primera:

- Naša stranka će nahraniti (naš narod) i ima plan kojim će prekinuti glad u narednih pet godina.
- Naša stranka se bori za pravdu ukidanjem korupcije i zaustavljanjem zloupotrebe ljudskih prava.
- Naša stranka će obezbediti zaposlenja i ekonomski rast.
- Poljoprivrednici su ključ za budućnost (naše zemlje). Naša stranka će im svojim delovanjem pomoći.

Da li je poruka dobra najbolje se proverava na primer na seoskoj pijaci, kada organizator stranke može da pruži kratak, ubedljiv odgovor nekome ko ga upita: "Zašto da glasam za vašu stranku?" Unapred određen odgovor organizatora na to pitanje treba da bude poruka stranke.

Jednom, kada stranka izloži svoju osnovnu poruku, mora biti spremna da objasni predloženi *program* kako da prehrani stanovništvo, prekine glad, bori se za pravdu, otvara radna mesta ili pomaže poljoprivrednicima. Najčešća greška u politici je postojanje osmišljene poruke, ali ne i praktičnih rešenja i ideja koji bi je podržali. Ako kažete ljudima da ćete rešiti problem a ne možete da objasnite kako, verovatno vam neće poverovati ni sada, a ni ubuduće. Na primer, politika otvaranja novih radnih mesta i ekonomskog rasta mora se predstaviti kao praktičan, realan odgovor na trenutne potrebe zemlje i način da se unaprede dugoročni izgledi za veći prosperitet.

PORUKA: Naša stranka se bori za pravdu obustavljanjem korupcije i zaustavljanjem zloupotrebe ljudskih prava.

PROGRAM: Novo etičko zakonodavstvo i narodna arbitraža.

PORUKA: Mi smo stranka koja će obezbediti zaposlenje i ekonomski rast.

PROGRAM: Poreske olakšice novim firmama i tehničko obučavanje radnika.

Smislite sugestivnu poruku

U ODREĐENO VREME, svaka politička stranka će razmisliti o nizu inicijativa koje proizlaze iz programa. Kako stranka i stranački organizatori odlučuju o tome šta će biti njihova osnovna poruka? Prvi korak u osmišljavanju poruke je saznanje o pravim brigama i problemima ljudi. Za početak, organizator može da razmisli o potrebama u svom selu, okrugu ili republici.

- Šta brine ljude? Koja pitanja su im bitna?
- Šta žele za svoju decu? Za budućnost?

Ovo su pitanja koja će ljudima postavljati dobar organizator. Mnogi od njih greše jer pretpostavljaju da znaju šta ljudi žele, ne pitajući ih. Dobar organizator sluša isto koliko i priča i uvek traži priliku da razume o čemu ljudi razmišljaju. Tek posle razgovora sa ljudima i saznanja o njihovim brigama, organizatori i vođe stranke biće spremni da osmisle i isprobaju da li će poruka biti opšteprihvaćena.

Ispitivanje javnog mnjenja

POLITIČKE STRANKE treba da razviju sistem ispitivanja javnog mnjenja o programskim predlozima pre nego što ih javno saopšte. Neke stranke imaju sredstva za ispitivanje javnog mnjenja, određivanje ciljnih grupa i druge tehnike istraživanja. Sve stranke, naravno, mogu da obuče stranačke organizatore da razgovaraju sa građanima kako bi procenili njihove stavove i mišljenja. U svakom slučaju, kada istražuju mišljenje javnosti, bitno je da stranački organizatori odrede grupe koje reprezentuju ukupnu populaciju. Na primer, kada stranka prikuplja informacije o mišljenju javnosti, treba da traži mišljenje žena, studenata, penzionera i manjinskih grupa.

Da bi pomogli u sprovođenju redovnog istraživanja, lokalni stranački organizatori treba da čuvaju informacije o populaciji i demografskom profilu svojih zajednica, biračke spiskove, informacije o ekonomskom i socijalnom razvoju, itd. Organizatori takođe treba da zadrže kontakt informacije za građane, udruženja i lokalne firme. Povremeni sastanci manjih zajednica će osigurati da nove informacije o mišljenju javnosti stalno pristižu u stranku.

Neka poruka bude kratka

NAJBOLJE PORUKE se mogu preneti u jednoj ili dve rečenice. Ako je mnogo duga, poruka je verovatno suviše komplikovana. Zapamtite, iako su programske postavke kompleksnije i detaljnije, sama poruka mora biti kratka, uverljiva izjava koja sadrži prioritete javnosti i prioritete stranke. Ako nije kratka, poruka će pomešati prioritete i zbuniti ljude.

Neka poruka bude lako shvatljiva

Reči koje se koriste treba da budu svima razumljive. Koncept i rečnik treba da budu prilagođeni poreklu, obrazovanju i verziranosti onih kojima je poruka upućena. Mnoge političke stranke prave grešku kreirajući komplikovanu tehničku poruku koju obični ljudi ne mogu da razumeju.

Neka poruka bude jedinstvena

Poruka stranke neće biti efektna ako je građani ne povezuju isključivo sa strankom koja ju je uputila. Naime, poruka se mora razlikovati od poruka drugih stranaka. Ako svaka stranka kaže da je protiv korupcije, ali samo jedna se zalaže za donošenje čvrstog antikorupcijskog zakona, onda će se ta stranka izdvojiti.

Neka poruka bude pozitivna

Poruka mora dati ljudima nadu da će se, ako stranka dođe na vlast (ili ostane na vlasti), život popraviti. Mnoge neuspešne poruke govore o problemima za čije

rešenje su potrebne godine. Bolje je imati poruku usmerenu na pitanja na koja se može brzo uticati.

Koristite poruku

Poruku morate koristiti često i efektno ukoliko želite da ona pomogne stranci. Sve članove stranke na sastancima, kroz stranačko glasilo i druge štampane materijale treba upoznati sa sadržajem poruke. Stranka bi takođe trebalo da organizuje javne skupove na kojima bi se razgovaralo o poruci sa ljudima koji nisu članovi stranke. Štaviše, vođe stranke treba da obezbede da njihove reči i dela podržavaju poruku. Na primer, ako je poruka stranke "mi smo posvećeni obezbeđivanju boljeg života za našu decu", onda stranka treba da podrži tu poruku koordiniranim, konkretnim akcijama.

- Poslanici stranke u nacionalnom parlamentu treba da predlože novi zakon koji osigurava da sva deca imaju pristup kvalitetnom obrazovanju, čak i ako ne veruju da će zakon biti odobren.
- Predsednik stranke može da održi govor o važnosti dece za budućnost zemlje.
- Lokalne vođe stranke mogu da posete škole i sirotišta.
- Organizatori stranke u svakoj regiji mogu organizovati sastanke majki i lokalnih vođa stranke da bi razgovarali o brigama majki i idejama stranke da se u vezi sa tim brigama nešto preduzme.

Ukratko, vođe stranke i organizatori treba da stvaraju povoljne prilike za širenje poruke stranke i njene podrške.

Držite se poruke

S vremenom će, zahvaljujući stalnoj promociji, vašu poruku ljudi moći da povežu isključivo sa vašom strankom. Ako organizator samo povremeno koristi poruku, ljudi neće moći da je povežu sa strankom. Ili mogu da se zbune ako vođe i organizatori stranke koriste različite poruke.

Pokušajte da povežete druga pitanja sa glavnom porukom stranke. Ako se poruka odnosi na decu, a narodna skupština razmatra zakon o korupciji, onda članovi stranke treba da govore o rđavom uticaju korupcije na decu.

DOMET KOMUNIKACIJE

NIJEDAN ZADATAK prilikom izgradnje stranke nije bitniji od razvoja uspešnog programa komunikacije. On utiče na sve što stranka radi, od poboljšanja regrutovanja volontera i prikupljanja sredstava, do objašnjavanja principa i politike stranke članovima, medijima i javnosti.

Komunikacija je proces slanja informacija od izvora (pošiljaoca) do publike (primaoca). Informacije kojima se komunicira mogu biti najosnovnije prirode, kao što je pismo stranke članovima u kojem se obaveštavaju da će se sledeći mesečni sastanak opštinskog odbora održati recimo u utorak, 10. marta u 10 časova. Ili, prosleđene informacije mogu biti sadržajnije, kao što je govor vođe stranke potencijalnim članovima, ističući stav stranke o pitanju privatizacije. U oba slučaja, postoji pošiljalac i primalac informacije. Kada se pismo pošalje, sredstvo komunikacije je pošta; u govoru vođe, sredstvo komunikacije je izgovorena reč koju govornik prenosi okupljenima.

U osnovi, postoje četiri metode prenošenja poruke određenoj publici:

- pošta;
- lični kontakt;
- telefon;
- masovni mediji (štampa, TV i radio, bilo u besplatnim terminima ili plaćenim oglasom).

Stranka mora kreirati godišnji program komunikacije, koji prikazuje strategiju i određuje konkretne zadatke i odgovornosti za zaposlene i volontere. To je neophodno da bi se svi metodi efikasno iskoristili. Tokom godine, zbog nepredviđenih okolnosti, plan se može modifikovati, ali i dalje treba da bude osnova komunikacijskih napora stranke.

Među zemljama koje su u tranziciji ka demokratiji postoje velike razlike u pismenosti, kapacitetu distribucije informacija i u broju masovnih medija. Na primer, u Mozambiku radio je više dostupan od novina, dok u Meksiko Sitiju postoji gotovo 25 dnevnih novina. U velikom broju zemalja štampa, radio i televizija su do određene mere pod kontrolom države ili vladajuće stranke, dok se u drugim zemljama nezavisni i slobodni mediji tek razvijaju. Politička stranka mora kreirati program komunikacije kojim će postići maksimum u specifičnim prilikama i ograničenjima u zemlji. Uprkos razlikama između zemalja, postoje mnogi osnovni, široko primenljivi principi komunikacije i prakse koje bi sve stranke trebalo da primenjuju.

Interna komunikacija

USPEŠAN PROGRAM komunikacije počinje "kod kuće", što znači u stranci. Na nesreću političke stranke često imaju slabu internu komunikaciju. Ponekad, stranka čak nema potpun spisak vođa i članova sa tačnim adresama, brojevima telefona i drugim osnovnim informacijama. Ako stranka ne može efikasno da komunicira ni sa sopstvenim rukovodstvom i članovima, malo je verovatno da će biti u mogućnosti da

realizuje svoje potencijale u javnoj areni. I jedno i drugo zahteva planiranje, koordinaciju i kapacitet da bi se obezbedile tačne, uverljive i pravovremene informacije.

Početna tačka je planiranje i koordinacija godišnjeg programa komunikacije između nacionalnog, regionalnog, oblasnog i lokalnih nivoa. Na svakom nivou jedna osoba, bilo stalno zaposlena, honorarac ili volonter, treba da bude određena za direktora komunikacije ili sekretara za štampu. U malim stranačkim kancelarijama sa jednim ili dva radnika, direktor komunikacija, zbog prezauzetosti, trebalo bi da formira odbor volontera. Oni će pomoći u pisanju obaveštenja, organizovanju konferencija za novinare i drugim poslovima. U pripremi godišnjeg programa komunikacije neophodno je da se lokalni direktori komunikacija sastanu, predstavljaju svoje ideje i usklade određene aktivnosti. Na primer, većina stranaka povremeno štampa obaveštenja ili slične publikacije koje šalju članovima. Ponekad materijali dolaze iz lokalne kancelarije, u drugim slučajevima iz regionalne ili centralne kancelarije stranke. Da bi se izbegla konfuzija i ponavljanje, direktori komunikacije treba da nakon rasprave donesu odluku o tačnom rasporedu pisanja, štampanja i distribucije svakog obaveštenja.

Kada je potrebno, sastancima za planiranje programa komunikacije treba da prisustvuju zaposleni i volonteri koji prikupljaju sredstva, regrutuju članstvo ili su angažovani na drugim stranačkim poslovima. Ukoliko je centrala stranke isplanirala veliku akciju prikupljanja sredstava, okružni direktori komunikacija treba da znaju detalje kako bi za akciju obezbedili publicitet. To se odnosi i na druge slične akcije. Ako stranka planira da objavi šestomesečnu publikaciju o svom predlogu poboljšanja medicinske zaštite u seoskim područjima, direktore komunikacija treba upoznati sa detaljima kako bi u kalendar upisali datum izlaska publikacije.

Iako ne postoji apsolutno dobar metod za eliminisanje svih internih prekida u komunikaciji, redovni sastanci direktora komunikacija mogu pomoći da do prekida ne dolazi često. Direktori, više nego iko drugi u stranci, moraju biti odgovorni za ono što se u stranci radi u svakoj oblasti ili službi da bi vođe i članovi bili informisani. Zato direktor komunikacija mora osmisliti sistem koji će, uz brojne stranačke aktivnosti, predvideti vreme i mesto za dvosmernu komunikaciju između osoblja stranke, volontera i članova. Sistematski pristup može uključivati:

- Zakazivanje sedmičnih, petnaestodnevni ili mesečnih sastanaka vođa stranke, ključnog osoblja, organizatora i predsedavajućih odbora.
- Primanje kopija pisanih izveštaja stranačkih organizatora.
- Prikupljanje informacija od članova stranke čije ideje i komentari mogu biti uključeni u obaveštenja ili preneti drugim komunikacijskim kanalima.
- Povremeno zakazivanje sastanaka radi procene uspešnosti komunikacije unutar stranke.

Čak i dobro organizovan i sistematičan program neće u potpunosti eliminisati nesporazume. Često se događa da primaoci poruku ili informaciju pogrešno protumače, iako se mislilo da je sve jasno.

Strategija efikasne komunikacije

- Budite sigurni u ono što želite da kažete i zašto to želite. Koja je prava svrha vaše poruke (npr. regrutovanje članstva, uticanje na glasače, prikupljanje sredstava)?
- Šta očekujete da uradi slušalac ili čitalac kada primi vašu poruku?
- Izložite poruku što je jednostavnije moguće.
- U kom slučaju bi se vaša poruka mogla pogrešno protumačiti? Razmotrite druge moguće interpretacije vaše poruke.
- Podstaknite direktne reakcije na vašu poruku i omogućite dodatne informacije.

Spoljna komunikacija

U ZNATNOJ MERI, uspešno formiranje stranke stvar je dobro osmišljene spoljne komunikacije. Jednostavno rečeno, uspešna komunikacija se odvija kada organizator stranke razgovara sa seljakom, radnikom ili studentom o idejama, programu i ciljevima stranke i, nakon razgovora, ta osoba bude ubeđena da se pridruži stranci. U takvim ličnim kontaktima organizator stranke je verovatno upotrebio neke od osnovnih principa uspešne političke komunikacije:

- On ili ona, držeći se poruke, nudi jasne razloge zbog kojih bi se trebalo priključiti stranci; govori o temi bitnoj za tu osobu (npr. stav stranke o distribuciji đubriva).
- Traži od te osobe da kaže mišljenje o poruci kako bi mogao/la oceniti da li je poruka organizatora primljena i shvaćena onako kako se očekuje.
- Jasno izlažu osnovni cilj komunikacije: "Mi želimo da se pridružite našoj stranci".

Uglavnom, lični kontakt je najbolji način za komunikaciju i regrutovanje novih članova. Ali to nije uvek moguće. Čak je čest slučaj, kao i u navedenom primeru, da potencijalni član već nešto zna o stranci i pre razgovora sa organizatorom. Ako on na osnovu onog što mu je već poznato ima pozitivno mišljenje o stranci, zadatak organizatora će utoliko biti lakši. Upravo zato, bitno je da stranka donese plan informisanja javnosti ili ključnih podgrupa u javnosti, o programu stranke, njenim ciljevima i vođama. Ako se želi da jačanje stranke bude uspešno tokom godina, mora biti osmišljen solidan, sistematski program komuniciranja s javnošću, koji će potencijalnim članovima predstavljati stranku i njene vođe u najboljem svetlu.

Obaveze sekretara za štampu

- Priprema proglose u kojima se građani obaveštavaju o sastancima stranke.
- Podnosi prvu verziju teksta predsedavajućem stranke radi odobravanja pre objavljivanja.
- Telefonira medijima pre sastanka da bi ih "podsetio" pošto se proglas pošalje.
- Telefonira medijima posle sastanka da bi ih obavestio o bitnim delovima održanog sastanka.
- Priprema izjavu za štampu posle sastanka ako nešto zavređuje pažnju medija.
- Podnosi nacrt izjave predsedavajućem stranke na odobrenje.
- Distribuirira izjavu za štampu.
- Analizira efikasnost i korisnost izjava i metoda dostave.

Na lokalnom nivou trebalo bi osnovati odbor za komunikaciju ili odnose s javnošću. Iako se može sastojati i od svega jedne ili dve osobe, veći odbor nudi mogućnost povezivanja sa više izvora i uključenje više članova u rad stranke. Barem jedan član odbora treba da bude vešt u pisanju. Odbor za komunikaciju treba da se sastane sa lokalnim vođama stranke kako bi se utvrdio godišnji plan za unutrašnju i spoljašnju komunikaciju.

Primer budžeta Odbora za komunikaciju

Izjave za štampu i kontakti	_____
Štampanje	_____
1.000 obrazaca "Izjava za štampu"	_____
1.000 koverata	_____
Poštarina	_____
Telefon	_____
Ukupno	_____
Plaćeni oglasi	_____
Najava akcije prikupljanja sredstava	_____
Najave sastanaka	_____
Ukupno	_____
Glasnici	_____
Štampanje	_____
Poštarina	_____
Ukupno	_____
Ukupan budžet	Din. _____

Odbor za komunikaciju treba da sledi istu proceduru i za druge javne događaje, kao što su govori stranačkih vođa, konferencije i prikupljanje sredstava. Najviši prioritet za svaki odbor za komunikaciju je da razvije ideje i aktivnosti koje mogu dovesti do besplatnog medijskog pojavljivanja. Budžet odbora za komunikaciju će zavistiti od niza stranačkih aktivnosti: broja lokalnih članova, broja obaveštenja poslatih poštom, učestalosti redovnih sastanaka stranke, broja specijalnih aktivnosti.

Sastavljanje liste medija

NEOPHODNO JE da svaka lokalna kancelarija stranke ima aktuelnu, kompletnu listu svih medija u svojoj oblasti (npr. novine, radio-stanice i televizijske stanice). Jednom, kada se lista sastavi, sekretar za štampu lokalne stranke treba da sprovede istraživanje lokalnih medija, bilo lično, telefonski, ili upitnikom. Istraživanje treba da bude organizovano tako da odgovori na sledeća pitanja.

Novine

- Koliko često novine izlaze?
- Koji je krajnji rok za dostavljanje informacija?
- Koliki je tiraž novina?
- U kojim se gradovima i opštinama novina prodaje?
- Da li će novine koristiti stranačke izjave za štampu?
- Da li će koristiti fotografije stranke?
- Ko je urednik ili druga kontakt osoba u novinama koja bi trebalo da prima stranačke izjave za štampu?
- Koji su brojevi telefona ili faksa te kontakt osobe?
- Postoje li drugi važni brojevi telefona i faksa u redakciji?
- Hoće li novine prihvatiti tekstove komentara vođe vaše stranke?

Televizijske i radio stanice

- Koliko se informativnih emisija emituje u toku dana?
- Koliko ima slušalaca/gledalaca te stanice?
- Ko su tipični slušaoci/gledaoci (žene, muškarci, mladi, stari, seljaci, studenti)?
- Da li stanica želi da koristi unapred snimljene izjave ili komentare vođa stranke?
- Da li stanica ima odvojene termine za intervjuue ili razgovore uživo u kojima vođe stranaka pričaju o aktuelnim političkim pitanjima? Ako imaju, u kojim terminima se prikazuju? Ko su producenti ili druge kontakt osobe tih programa? Koji su njihovi brojevi telefona i faksa?
- Da li je stanica zainteresovana da im vođe stranke budu gosti u programima?
- Postoje li neki drugi bitni brojevi telefona ili faksa u stanici?

Nakon sastavljanja liste medija i odgovora na ovako postavljena pitanja, sekretar za medije i predsedavajući stranke treba da održavaju vezu sa ključnim novinarima i urednicima. To se može uraditi neformalno, dogovaranjem jedan-na-jedan, poslovnim doručkom ili ručkom predsedavajućeg sa novinarom ili urednikom, ili taj kontakt može imati formu redovnih brifinga o stranačkim aktivnostima na koje bi bio pozvan određen broj novinara. Sekretar za medije bi takođe trebalo da inicira sastanke predsedavajućeg stranke sa uređivačkim odborom novina i izveštačima. Sastanak uređivačkog odbora je dobra priprema koju predsedavajući može da iskoristi da informiše urednike o prioritetima stranke ili specijalnim, aktuelnim projektima koji bi mogli biti interesantni njihovim čitaocima.

REGRUTOVANJE ČLANSTVA

ČLANOVI su žila kucavica svake političke stranke. Ali, da li je većina stranaka potpuno predana regrutovanju članstva? Verovatno nije. Retko će stranka priznati da regrutovanje članstva nije jedna od primarnih briga, a obično postoje indikacije koje ukazuju na suprotno. Ako članstvo stranke stagnira ili je u opadanju, ako godišnji budžet predviđa relativno malo novca za organizatore zadužene za regrutovanje volontera, ako unutrašnja stranačka struktura ne uključuje direktora regrutovanja ili bar odbor za regrutovanje - onda se može reći da, u praksi, stranka nije u potpunosti posvećena pridobijanju novih članova.

Iz različitih razloga neke stranke pridaju malo značaja regrutovanju članstva. Prvo, neki lideri stranaka misle da je regrutovanje članstva suviše teško, oduzima mnogo vremena i sredstava. Oni, izgleda, veruju da od proširivanja članstva ima manje koristi od uloženog truda i da se treba osloniti na malu grupu vernih članova. Drugo, neki lideri stranaka misle da mogu da pobeđu na izborima bez masovnog, energičnog i rastućeg članstva. U nekim zemljama televizijske i radio kampanje i oglasi su zamenili populističke, ljudima okrenute kampanje u kojima članovi stranke imaju odlučujuću ulogu u predstavljanju stranke u različitim zajednicama. Treće, neki lideri stranke mogu da ne podrže regrutovanje članstva zato što se osećaju ugroženim mogućnošću da bi novi članovi mogli da predlože (ili zahtevaju) novo rukovodstvo ili politiku.

Istina je da će svaka politička stranka biti uspešnija u promovisanju svoje politike i izboru kandidata ukoliko poveća broj svih članova. Članovi stranci donose novac, ideje, energiju, veštine potrebne u kampanji i glasove. Ukratko, članovi su najveće bogatstvo stranke.

Tehnike regrutovanja

POSTOJI NIZ METODA za regrutovanje članova. Upotreba najboljih metoda zavisiće od sredstava kojima stranka raspolaže i okolnosti u kojima se nalazi. Ukoliko opštinski odbor stranke ozbiljno shvati regrutovanje volontera, razvije plan u skladu s budžetom, vremenskim rokovima i ciljevima. Ako stranka odluči da poveća članarinu za dvadeset posto u sledećoj godini, moraće da sastavi realan plan.

Najočiglednija "meta" za prikupljanje novih članova su oni koji glasaju za kandidate stranke, i koji se slažu sa političkim opredeljenjima stranke, a nisu članovi stranke. Prvi korak je - identifikacija. U nekim zemljama moguće je indentifikovati delove grada ili sela gde su mnogi pojedinci glasali za kandidate stranke, bilo na osnovu zvaničnih izbornih rezultata ili kampanjom same stranke. U Severnoj Irskoj, cilj mesnih odbora Socijal-demokratske i laburističke partije (SDLP) je da učlane dvadeset posto svojih birača. Ako 10.000 ljudi glasa za SDLP u nekom kraju, onda je cilj stranke za sledeću godinu u tom delu zemlje da ima 2.000 članova.

Sa svakim potencijalnim članom treba stupiti u kontakt preko pisma, telefonom ili lično. Molba za učlanjenje treba da bude naslovljena na ime osobe kojoj se šalje, da ima potpis predsedavajućeg stranke i da sadrži povratnu kovertu i formular za učlanjenje. Prilaganje letka ili brošure stranke je takođe dobar potez. Pismo se može poslati poštom ili ga može dostaviti volonter stranke. Plan regrutovanja treba da obezbedi naknadni kontakt ukoliko ne stigne odgovor na

pismo u roku od dve nedelje. Naknadni kontakt može se takođe ostvariti pismom, telefonski ili lično.

Iako oduzima vreme i iziskuje značajan napor, lična poseta je najefikasnije oruđe i može biti jedina opcija u nekim sredinama. Ciljane posete, od vrata do vrata potencijalnih članova, vredne su organizovanja u svakom slučaju ako stranka ima obučene volontere. Zavisno od običaja i tradicije neke zemlje, treba da se donese odluka da li će u paru, muško i žensko, ići od vrata do vrata, ili samo muški odnosno ženski parovi. Obučavanje volontera treba da uključuje i simulacije tipičnih situacija, kao i diskusiju o drugim aspektima projekta.

U pripremi kampanje od vrata do vrata, volonteri bi trebalo unapred da isplaniraju sela i ulice koje će posetiti i da ponesu stranačke materijale, olovku, člansku kartu i kopije pisma u kome predsedavajući stranke predstavlja stranku.

Vodič za regrutovanje "od vrata do vrata"

- Uvek budite ljubazni.
- Oslovljavajte osobu imenom.
- Predstavite se i navedite ime stranke koju predstavljate.
- Pitajte ih da li se sećaju pisma koje su dobili od stranke. Ukoliko se ne sećaju, ukratko objasnite zašto je pismo poslato i navedite glavne razloge za pristupanje stranci.
- Ukoliko pristanu da se priključe, pitajte ih za prvu članarinu i dajte im priznanicu i člansku kartu. Zahvalite im se, poželite im dobrodošlicu u stranku i pitajte ih da li žele da volontiraju u odboru stranke.

Odmah nakon završetka akcije timovi za regrutovanje bi trebalo da se sastanu da bi razmenili iskustva sa organizatorom stranke zaduženim za ceo projekat. Nova imena treba dodati na listu članova. Svečani prijem novih članova, na kome će biti prisutne i stranačke vođe, odbornici i ostali članovi, trebalo bi da se organizuje kada se akcija učlanjivanja završi.

Iako usredsređivanje pažnje na glasače stranke predstavlja najefikasniju strategiju regrutovanja članstva, postoje drugi pristupi koji takođe mogu dati pozitivne rezultate. Organizator treba da razmišlja i o organizovanju političkih događaja i rekreacionih i kulturnih aktivnosti koje će privući veći broj ljudi koji bi mogli podržavati filozofiju i politička opredeljenja stranke. Sponzorisanje javnog foruma o pitanjima od lokalnog značaja, kao što je obezbeđivanje redovnog snabdevanja vodom ili mogućnost nestašice goriva, mogao bi da privuče zainteresovanu publiku i pruži priliku stranci da javno iznese svoje stavove. Stranački materijali, uključujući formulare za učlanjenje, mogu se deliti. Formulare, na kojima ljudi upisuju svoja imena i adrese, organizatori mogu koristiti za naknadne posete i regrutovanje članstva.

Spiskovi članova

SPISKOVI ČLANOVA su ono što spada među najvrednije stvari koje stranka poseduje. Dobro sređeni i na vreme dopunjavani spiskovi mogu da se koriste u niz različitih svrha, uključujući prikupljanje sredstava, regrutovanje volontera i ispitivanje javnog mnjenja. Spisak članova ne samo da treba redovno dopunjavati, nego ga treba i držati u najvećoj tajnosti. U nekim slučajevima, članovi i donatori opozicionih stranaka ne žele da se o njihovoj podršci zna u javnosti.

Neke stranke su imale uspeha u privlačenju novih članova spoznavanjem kulturnih i sportskih događaja, kao što su nastupi horova, plesnih grupa ili fudbalskih utakmica mladih. Kada ove prigode privuku brojnu publiku, organizatori stranke imaju priliku da uspostave nove kontakte i veze sa udruženjima i društvima koja na drugi način, inače, nisu lako pristupačna. Stranka takođe može sponzorirati besplatna savetovališta, gde profesionalci mogu volonterski davati medicinske ili pravne savete. Ovo je konkretan način na koji stranka može da demonstrira svoju brigu za lokalne stanovnike i da otvori dijalog sa njima o priključivanju stranci. Svaka od ovih prigoda može da ima i kosponzora, organizacije kao što su radnički sindikati ili seoske zadruge, čiji se članovi mogu privući u stranku.

Regrutovanje žena

MNOGE STRANKE često previđaju žene kada regrutuju nove članove. Na taj način, one propuštaju priliku da prošire svoju bazu podrške i da postanu istinska predstavnička tela. Demokratske stranke ne mogu biti dugog veka bez aktivne podrške i uključenosti žena. Treba dodati i podatak da žene čine više od pola populacije u mnogim zemljama i imaju ista prava koja pripadaju muškarcima, odnosno da su žene često aktivnije u lokalnim zajednicama i svesne potreba i problema zajednice. Da bi promovisali učešće žena u partijskom životu, mnoge stranke organizuju konferencije žena na svim nivoima. Shvatajući da žene poseduju iste liderske sposobnosti kao i muškarci, neke stranke takođe određuju kvote broja žena na vodećim položajima.

Aktiviranje članstva

REGRUTOVANJE ČLANOVA koji plaćaju članarinu je samo jedna strana priče. Druga strana je jednako važna - obavezati članove da se uključe u rad stranke.

Kao što je nemoguće zamisliti demokratsko društvo bez aktivnih građana, nemoguće je zamisliti i demokratsku političku stranku bez aktivnih članova. A ipak, suviše često stranke ne stvaraju mogućnosti članovima da daju svoj puni doprinos, odnosno da nauče i razviju svoje liderske sposobnosti. Ako članovi u bazi osećaju da su najmanje bitni i da nemaju priliku da doprinesu odlukama stranke, onda verovatno neće zadugo ostati članovi stranke. U političkoj stranci koja brine o demokratskom donošenju odluka i dostojanstvu pojedinca, poštovanje onih koji čine osnovu stranke terba da bude jednako kao i za one u vrhu stranke.

Svaki član mora imati osećaj da je značajan. Oni će osećati da su važni tek kada bude jasno da stranka - na svim nivoima - pripada svim članovima, a ne maloj grupi vođa koji su van dodira sa svakodnevicom običnih ljudi. Demokratski karakter stranke će se reflektovati na način na koji se donose odluke i u toleranciji prema različitim pogledima. Pojedinci će svakako osećati da su cenjeni, i zauzvrat će ceniti svoju stranku kada budu podstaknuti da učestvuju. Na najnižem nivou stranka treba da obezbedi novim članovima spisak konkretnih zadataka koje treba da ostvare. Od organizovanja sastanaka u svojoj ulici, postavljanja štanda za informacije jednom nedeljno na pijaci, do distribucije literature po selima, sve su to prilike za svakog člana da dobije određenu ulogu i takođe nagoveštaj stvaranja svesti o njihovom značaju u stranci.

Da bi podstakli interesovanje članova i proširili njihovo razumevanje stranke, politička obuka treba da bude jedna od redovnih ponuda stranke. Niz rasprava o redosledu političkih aktivnosti stranke je dobar prvi korak. Šta se u platformi kaže o konkretnim političkim pitanjima sa kojima se nacija suočava? Kako stranka može na bolji način da objasni svoj stav ljudima koje članovi poznaju, ali koji još nisu članovi stranke?

Stranka treba jasno da definiše svoju odgovornost prema članovima, a članovi zauzvrat treba da shvate svoju ulogu i odgovornost prema stranci. Uopšteno, navodimo neke od ključnih odgovornosti članova u demokratski organizovanoj stranci:

- da doprinose razvoju programa stranke i poznaju njegov sadržaj dovoljno dobro da bi mogli da ga zastupaju;
- da poznaju statut i organizaciju stranke, kako bi mogli da budu u što boljoj poziciji dok učestvuju u radu stranke;
- da brinu da stranka odražava interese svojih članova i da je vođstvo stranke odgovorno i da ima sluha za te interese;
- da omoguće da stranku vode ljudi sposobni da ispune javnu misiju stranke;
- da postavljaju pitanja vođstvu stranke o pozicijama i postupcima stranke i da od njih očekuju promišljene i sadržajne odgovore.

PRIKUPLJANJE SREDSTAVA

OPŠTE POZNATA JADIKOVKA organizatora političkih stranaka zvuči otprilike ovako: "Kad bismo samo imali dovoljno novca, mogli bismo da razglasimo svoju poruku ili privučemo više članstva ili kupimo više kancelarijske opreme ili bolje vodimo kampanju."

Nažalost, većina političkih stranaka kuburi sa novcem. Neke zemlje omogućuju državno finansiranje rada političkih stranaka, posebno u vreme izbora. Ipak, dodatno prikupljanje sredstava mora biti prioritet svake stranke, koji terba da se reflektuje u organizacionoj strukturi i administraciji. Na nacionalnom nivou stranke treba da postoji finansijski direktor. Finansijski direktor, ukupno uzev, biće odgovoran za razvijanje strategije za prikupljanje sredstava i koordinaciju obuke, kao i za druge vrste podrške svojim saradnicima na okružnom, opštinskom i lokalnom nivou. Na svakom nivou trebalo bi da jedna osoba bude najodgovornija za razvoj i primenu planova za prikupljanje sredstava. Da li je ta osoba redovni nameštenik ili obučeni volonter, zavisi od novčanih sredstava stranke. Finansijski direktor je odgovoran za stvaranje fondova, dok je blagajnik odgovoran za upravljanje i proračun fondova od trenutka njihovog dospeća u stranačku blagajnu.

Državno finansiranje političkih stranaka

DA BI USPEŠNO RADILE, političkim strankama potreban je novac. Ali, sastavni deo činjenice da je novac esencijalni element vitalnosti i efikasnosti političkih stranaka je i rizik da finansiranje stranaka često neće biti pravično. Prema tome, neke se stranke mogu suočiti sa finansijski inferiornim položajem u izbornoj trci. Državno finansiranje političkih stranaka je jedan od mehanizama koji su koristile mnoge demokratije da bi intervenisale u procesu finansiranja političkih stranaka. Državno finansiranje pre svega nastoji da: 1) naznači različite sposobnosti rivalskih stranaka za prikupljanje podjednakog iznosa novčanih sredstava, obezbeđujući im jednake mogućnosti za učestvovanje u javnoj debati i finansijska sredstva za njihovo predstavljanje javnosti, i 2) eliminiše mogući sukob interesa, koji može poteći od privatnog finansiranja stranaka.

Državno finansiranje često obuhvata kombinaciju državnih doprinosa političkim strankama i ograničenja na vrste i iznose stranačkih izdataka. Postoji pet osnovnih tipova državnog finansiranja, koji se nude strankama i stranačkim kandidatima: 1) vladina subvencija izdataka kampanje; 2) godišnja pomoć za kontinuirane stranačke aktivnosti; 3) zakupljeno vreme na medijima tokom izborne kampanje; 4) podrška organizacijama pripojenim stranci, kao što su istraživački i obrazovni instituti; 5) posebni poreski tretmani doprinosa strankama. Ograničenja privatnih političkih doprinosa i ograničenja troškova kampanje su dve osnovne vrste političkih finansijskih restrikcija. Kad jednom pređu unapred određeni prag glasova, kao što je osvajanje 5% nacionalnog glasačkog tela u prethodnim izborima, političke stranke obično stižu pravo na državno finansiranje. Izvor državnog finansiranja varira od jedne demokratije do druge. U SAD, zvanično finansiranje predsedničkih izbora zasniva se na mehanizmu kontrolisanog poreza, pri čemu građani, prilikom popunjavanja obrasca za plaćanje poreza štrikliraju jedan kvadratić ako žele da izdvoje fiksni iznos za javno finansiranje predizbornih kampanja. Na taj način transformišu deo svojih obaveza u jedan vid sponzorstva političkih stranaka (već prema svojim političkim sklonostima). Druge države jednostavno prebacuju novac strankama i kandidatima iz državne kase kao deo državnog budžeta. Još nema države sa savršenim sistemom finansiranja političkih stranaka, ali mnoge se trude da izjednače uslove za borbu stranaka i kandidata, kao i da umanje negativne efekte koji se mogu pripisati neregulisanom i nezvaničnom privatnom finansiranju.

Plan akcije prikupljanja sredstava

POŠTO BI STRANAČKA IZGRADNJA na lokalnom nivou trebalo da bude najznačajnija, korisno je usmeriti pažnju na korake koje zahteva lokalni nivo za razvijanje uspešnih, koordiniranih programa prikupljanja sredstava.

Razvijanje nacrtu plana i budžeta

IAKO JE GODIŠNJI NACRT plana lokalne stranke uobičen u skladu sa ostalim stranačkim organizacionim delovima na nacionalnom, okružnom i opštinskom nivou, lokalna stranačka jedinica trebalo bi da ima slobodu i odgovornost da adaptira ili kreira specifične programe koji ističu lokane potrebe. To zahteva da stranačke vođe na lokalnom nivou razviju sopstvene dopunske nacрте planova i budžeta.

Mimo aktivnosti kampanje u izbornoj godini, tekući programi stranačke izgradnje uključuju: akcije regrutovanja članstva; posebni način oglašavanja stranačkim glasilom; političke studije usmerene na pitanja od lokalnog značaja; sponzorisanje javnih tribina; obuku osoblja; kupovinu dodatne kancelarijske opreme. Ovi i ostali operativni troškovi treba da budu prioritetni i obračunati u nacrtu plana i u budžetu. Neke odluke će morati da budu donete zavisno od prikupljenih sredstava - novi organizator neće biti zaposlen dok se ne sakupe nova sredstva za njegovu platu. U svakom slučaju, kad budu dovršeni nacrt plana i budžeta, stranka je spremna da pređe na sledeći korak razvoja strategije prikupljanja sredstava.

Uvažavanje zakonskih odredbi

PRE POČETKA prikupljanja sredstava potrebno je da finansijski direktor stranke i druge stranačke vođe shvate suštinu zakona koji regulišu visinu iznosa i metode prikupljanja sredstava. Na primer, većina zemalja ne dozvoljava prikupljanje sredstava od kockarskih delatnosti. Osim toga, većina zemalja postavlja limite na iznos sredstava koje stranci ili kandidatu može dati individualni donator. Neke takođe dozvoljavaju samo građanima te zemlje ili stanovnicima određenog izbornog okruga da daju doprinose.

Razvoj strategije prikupljanja sredstava

STRATEGIJA PRIKUPLJANJA SREDSTAVA je nacrt koji objašnjava:

- Šta su ciljevi prikupljanja sredstava (tj. koliko će novca biti prikupljeno).
- Izvor finansijskih sredstava.
- Koliki su troškovi prikupljanja sredstava (radno vreme službenika i drugih).
- Ko će pribaviti novac.
- Ko će nadlgedati trošenje novca.
- Kad stranka može da očekuje priliv novca u svoju blagajnu.

Pored toga, nacrt objašnjava na koji način će biti iskorištene radne i ostale sposobnosti osoblja i volontera. Takođe predviđa tehnike ili metode za prikupljanje sredstava. Razvoj strategije je početak dinamičnog procesa, a ne kraj.

Odabiranje tehnika prikupljanja sredstava

PRE ZAVRŠETKA određivanja strategije prikupljanja sredstava, trebalo bi obratiti pažnju na najbolje i najprimenljivije tehnike. One koje najviše odgovaraju zavisiće, delom, od iznosa novca koji treba da se sakupi, od mesta u kojem se prikupljaju sredstva i raspoloživih početnih sredstava.

Neke osnovne tehnike obuhvataju:

- Lične zahteve stranačkih vođa, članova i ostalih.
- Stvaranje komiteta za prikupljanje sredstava.
- Organizaciju društvenih aktivnosti.
- Pismene molbe članovima stranke i drugima.
- Telefonske apele članovima stranke i drugima.

Lični zahtevi obično su najefikasnija tehnika prikupljanja sredstava. Najverovatnije je da će redovni članovi stranke povoljno odgovoriti na apel za prikupljanje sredstava. Oni su za stranku osnova za prikupljanje sredstava. Članovi će verovatno prilagati različite iznose novca, od minimalnih (članarine), do znatno većih suma. Kad je akcija prikupljanja sredstava pokrenuta, velikodušnima treba odmah telefonirati nakon davanja priloga ili organizovati da ih poseti stranački lider.

Sledeća dva primera ilustruju neke poželjne i nepoželjne postupke u kontaktu sa potencijalnim donatorom:

Kucate na vrata i Maksim otvara.

Primer A

MAKSIM: Da! Šta želite?

STRANAČKI AKTIVISTA: Naša stranka prikuplja finansijska sredstva. Da li možete da nam date prilog?

MAKSIM: Za šta?

STRANAČKI AKTIVISTA: Pa, naš predsednik je rekao da nemamo novca pa sad po kraju prikupljamo priloge.

MAKSIM: Za šta?

STRANAČKI AKTIVISTA: Pa, da bi naša stranka mogla da ima para.

MAKSIM: Za šta?

STRANAČKI AKTIVISTA: Hmmm... vidite, predsednik...

MAKSIM: Odlazite odavde i ne vraćajte se više!

Primer B

MAKSIM: Da! Šta želite?

STRANAČKI AKTIVISTA: Dobro jutro, Maksime! Ja sam iz Seljačke stranke i mi pokušavamo da poboljšamo higijenske uslove na lokalnoj pijaci. Zato nam je potreban novac, pa vas molim da nešto priložite.

MAKSIM: Hoćete da izgradite nove klozete?

STRANAČKI AKTIVISTA: Još uvek ne, ali ćemo verovatno i to uraditi. Trenutno nas brinu otpatci koji se gomilaju zato što ljudi nehajno bacaju prazne limenke od pića i stare novine.

MAKSIM: A kako će novac da vam pomogne da sredite to đubre?

STRANAČKI AKTIVISTA: Kad sakupimo dovoljno novca, kupićemo rukavice za volontere koji će da čiste. Treba da kupimo i lopate, kolica, grabulje i hemikalije. Posle toga ćemo kupiti kante za đubre koje će jednom nedeljno skupljati traktor koji ćemo iznajmljivati. Možda biste mogli da priložite 10 dinara.

MAKSIM: Sviđa mi se vaš plan. Nemam gotovine, ali vam, u svakom slučaju, mogu dati kantu za đubre koju ne koristim. E sad, kako da znam da je nećete krišom prodati i otići na pivo?

STRANAČKI AKTIVISTA: Izdaću vam priznanicu za donaciju, a na kraju akcije čišćenja poslaćemo vam objašnjenje kako su svi prilozi upotrebljeni.

MAKSIM: Važi. Uzmite kantu i srećno... Kako rekoste, koja ovo bi stranka?

STRANAČKI AKTIVISTA: Seljačka stranka. Smešteni smo u Svetosavskoj ulici broj 4, prvi sprat. Kad god zaželite da nas posetite dobro ste došli! Hvala vam na prilogu.

Primer B pokazuje da je prednost u tome što ste jasni i znate zašto prikupljate sredstva. Kad se ljudi zainteresuju za programe, često se mogu zainteresovati i za pridruživanje stranci.

Druga važna tehnika prikupljanja sredstava je formiranje *odbora za prikupljanje sredstava*. Odbor treba da se sastoji od muškaraca i žena koji će aktivno pomoći u skupljanju novca, podstičući na to svoje prijatelje, rođake, kolege, poslovne partnere itd. Najbolje je učlaniti u odbor osobe koje imaju široku mrežu kontakata i voljni su da od ljudi traže prilog. Kad ljudi pristanu da rade za odbor, onda stranački organizatori mogu da pomognu članovima odbora da ustanove spisak ljudi od kojih se očekuje prilog, da pripreme raspored telefonskih poziva ili poseta i, ako je potrebno, pripreme članove odbora na to šta da kažu (poruka) i koji iznos novčanih ili drugih priloga da traže.

Pri regrutovanju članova odbora za prikupljanje sredstava, organizatori moraju veoma jasno da naglase da se traži aktivno, lično učestvovanje. Kao što je neko jednom primetio: "Novac skupljaju ljudi, ne spiskovi." Neposredni kontakt s ljudima (kontakt "licem u lice") podrazumeva veliki utrošak vremena i intenzivan rad, ali to je najefikasniji način skupljanja novca.

Kada je reč o političkoj poruci dobro je imati na umu da ljudi teže da prilože novac i pridruže se političkoj stranci iz nekoliko razloga. Neki su privučeni stranačkim principima i idejama, drugi mogućnošću lične koristi (npr. posao ili program stranke koji će poboljšati njihovu životnu sredinu), a neki su motivisani društvenim brigama (sticanje novih prijatelja koji imaju zajedničke interese). Onaj ko prikuplja sredstva može da naglasi svoju poruku ukazujući na jedan ili više razloga koji bi motivisali potencijalnog donatora da podrži stranku.

Pravila pri traženju finansijskih sredstava

- Pažljivim slušanjem i reagovanjem na njihove interese, uspostavite zajedničku osnovu i čvrstu vezu sa ljudima od kojih tražite prilog.
- Koncentrišite se na pitanje koje je osobi od značaja i pribavite informaciju o poziciji stranke. U svakom slučaju, ne ulazite u političke rasprave. Ako se osoba ne slaže sa strankom, zahvalite joj se na njenom odlučnom stavu.
- Objasnite kako će njihove donacije biti upotrebljene. Budite jasni; većina ljudi želela bi da zna kako će biti potrošen njihov novac.
- Tražite određeni iznos. Ako osoba odbije, onda je možda moguće predložiti drugi iznos.

Druga tehnika prikupljanja sredstava koja se koristi je *organizovanje manifestacija*, koje mogu doneti i potrebni novac i nove članove. Često političke stranke organizuju jedno ili više godišnjih okupljanja, koja vremenom postaju pouzdan izvor prihoda. Takva okupljanja mogu uključivati večere na kojima se pojavljuje istaknuti govornik ili dodelu priznanja zaslužnim članovima stranke i drugima. Aukcije, izleti i koncerti su druge vrste manifestacija koje takođe mogu doneti finansijska sredstva. Ljudi koji će najverovatnije prisustvovati su članovi stranke, a jedna od prednosti okupljanja na kom nastupa popularni muzičar ili plesna grupa je da se tako može zainteresovati i širi krug ljudi.

Istovremeno, takvi događaji su dobra prilika da stranka pokuša da obezbedi i priloge u vidu usluga. Takva vrsta pomoći, kao npr. besplatna upotreba koncertne dvorane, oprema za ozvučenje, štamparske usluge, upotreba stolica i stolova itd. dokaz su materijalne podrške stranci. Za tu vrstu priloga organizatori se mogu obratiti biznismenima koji su članovi stranke. Trošeći svoje slobodno vreme i volonteri daju neku vrstu "uslužnih" priloga.

Kao i bilo koji efikasan pokušaj prikupljanja sredstava, organizovanje uspešne manifestacije podrazumeva veliki utrošak vremena i intenzivan rad. Stranačko osoblje i volonteri moraju ranije, često 3 do 6 meseci pre manifestacije, ustanoviti rokove i budžet, kao i planirati podelu različitih zadataka koje treba obaviti. Jedan od načina za uspešno organizovanje manifestacije je osnivanje tima za realizaciju. Njihov isključivi posao je prodaja karata. Svi ostali zadaci - publicitet, hrana, raspored sedenja, slanje pozivnica - su u nadležnosti drugih.

Pravila održavanja donatorskih manifestacija

- Isplanirajte manifestaciju tako da se datum i vreme ne poklapaju sa drugim događajima.
- Kontrolišite troškove. Jedna osoba treba da bude zadužena za praćenje izdataka i da brine da izdaci ne prekorače predviđeni budžet. Stranački organizator bi mogao da otvori poseban račun u banci na kom bi bila sredstva samo za određenu manifestaciju.
- Čuvajte sve priznanice i fakture za izdatke.
- Odredite cene ulaznica, s obzirom na visinu priloga koji očekujete da prikupite. Ako je manifestacija u manjem naselju, sa niskim prosečnim primanjima, odredite prihvatljive cene ulaznica. S druge strane, ako neki ljudi daju veći prilog javno ih označite kao "sponzore" ili "pokrovitelje" i zahvalite im se pred publikom. Podelite priznanice davaocima priloga i zadržite kopije radi obračuna. Ovo ujedno pomaže stranci da ima evidenciju o davaocima priloga i o priloženim iznosima.

Molba telefonom je još jedan način prikupljanja sredstava koji se može kombinovati i sa korišćenjem pošte. Telefonira se proverenim "malim" donatorima, pošto su pozivnice i obaveštenja o obnavljanju članstva poslata zbog podsećanja na obećane priloge. U svakom slučaju, stranački organizatori treba da obuče one koji će telefonirati (a to mogu biti i volonteri) i daju im pisani tekst koji će da koriste. Ove akcije molbi telefonom moraju pažljivo da nadgledaju stranački funkcioneri. Stoga je najbolje telefonirati sa jedne lokacije. Oni koji nadgledaju telefoniranje treba pažljivo da beleže podatke o broju poziva, postignutim rezultatima i naznakama da tekst treba promeniti. U slučaju telefonskih molbi upućenih "malim" donatorima, trebalo bi da usledi i pismo zahvalnosti donatoru. I konačno, telefonom se mogu podsetiti donatori koji su obećali a još nisu poslali priloge.

Ako se ljudi zovu telefonom, vrlo je bitno ispuniti "pozivni list", u kom se, radi budućih informacija, beleži šta je rečeno i koji su zajednički zaključci razgovora.

Formular za prikupljanje sredstava telefonom

Datum: _____

Vreme poziva: _____

Ime: _____

Ime supružnika: _____

Adresa: _____

Broj telefona (kućni): _____

Broj telefona (na poslu): _____

Čime se osoba bavi: _____

Raniji prilozi stranci: _____

O čemu je bilo reči u razgovoru (poruka): _____

Obećan iznos: _____

Propratno pismo (pismo zahvalnosti, ako je obećan prilog): _____

Većina savremenih političkih stranaka koristi tehniku *direktnih molbi upućenih poštom* za pribavljanje značajnih delova svog budžeta. Postoje dve vrste ovakvih direktnih pošiljki. Političke stranke na lokalnom nivou najčešće članovima upućuju molbu u vidu pisma. Drugi način je da se stranka poštom obrati potencijalnim članovima koristeći javne ili spiskove dobijene iz drugih izvora (pretplatnici nekog časopisa, članovi nekog udruženja...). Ovaj način može biti skup, rizičan i neekonomičan ako se ne sprovodi u velikim razmerama. Zato lokalnim odborima pošta najčešće služi samo za prikupljanje sredstava od aktuelnog članstva.

Nema većeg prioriteta za političku stranku nego da zadrži svoje postojeće članove. Oni su odani ciljevima stranke i najveći su i najpouzdaniji izvor novca. Političke stranke bi trebalo da imaju ažuriranu listu svih članova stranke, sa njihovim važećim adresama i telefonskim brojevima; zatim, kratke beleške u vezi s njihovom stranačkom aktivnošću i političkim interesima, kao i evidenciju svih njihovih davanja. Političke stranke često koriste godišnja pisma za obnavljanje članstva. Neka pisma mogu obuhvatiti periodične "specijalne apele", u kojima se članovi mole da podrže odgovarajuće, važne projekte, kao što je akcija registracije birača ili javna obrazovna kampanja o određenom pitanju.

Odluka o tome ko će potpisati pismo takođe je bitna. Najčešće bi to trebalo da bude lider stranke, ali ponekad to može biti neki drugi uvaženi, poznati član. Vremenski raspored za projekat poštanskih pošiljki mora predvideti šta se preduzima ukoliko primalac pošiljke ne odgovori. Ukoliko u roku od dve nedelje ne stigne odgovor na pismo o obnavljanju članstva, novi kontakt, najčešće telefonom, obaviće volonter koji poznaje člana. Ako to ne bude uspešno, pošaljite drugo pismo i, ako je potrebno, još jednom telefonirajte. Zapamtite, član koji redovno plaća članarinu najvažniji je oslonac stranke. Nijedan napor da bi se zadržao član nije uzaludan!

Preporuke za sastavljanje pisama

- Dajte pismu lični ton. Osobu kojoj šaljete pismo oslovite njenim imenom (ne - "dragi prijatelju").
- Poruka treba da bude ubedljiva. Apelujte na idealizam, optimizam i ponos člana na rad koji stranka obavlja.
- Opišite jedno ili više specifičnih dostignuća ili ciljeva stranke. Na primer, priložite novinski članak koji govori o uspesima stranke.
- Recite članu da je deo stranke koja se razvija i jača zahvaljujući njegovoj podršci.
- Stvorite osećaj hitnosti kako bi član odmah odgovorio.
- Tražite prilog u početku pisma, a onda ponovite molbu posle jedne do dve strane.
- Neka iznos koji tražite bude tačno određen ili obezbedite kratak spisak alternativnih iznosa.
- Dodajte kratku ličnu belešku (post skriptum) na kraju pisma.

Većina političkih stranaka uviđa da im je potrebna raznolika baza prikupljanja sredstava da bi osigurale finansijsku stabilnost. Nijedna stranka ne bi trebalo da zavisi samo od jednog, pa čak ni samo od dva izvora sredstava. Uspešno prikupljanje sredstava je kombinacija raznolikosti, upornosti i kreativnosti. Stranačke vođe stalno treba da procenjuju uspeh različitih tehnika prikupljanja sredstava.

OBUKA

USPEŠNE POLITIČKE STRANKE često programiraju obuku tako da je rastuće članstvo stranke pripremljeno za različite funkcije upravljanja. To su: administracija i menadžment; prikupljanje sredstava; kompjuterska tehnologija; odnosi sa medijima; razvoj sistema informisanja i regrutovanje članstva. Bez stalne obuke, nemoguće je očekivati da sve stranačke jedinice dobro funkcionišu i da odgovore novim izazovima.

Obuka kao prioritet

ZBOG REDOVNE PROMENE vođstva i neophodnosti pripreme članova za preuzimanje uloge u upravljanju, obuka je posebno važna u političkoj stranci. Redovna obuka pripremiće organizatore i aktiviste da preuzmu vođstvo unutar i van stranke. Priprema pomaže da se osigura bezbolna smena vođstva na svim nivoima i da volonteri i organizatori i dalje rade. Zbog važnosti obuke u razvoju pojedinca i stranke, uspešne stranke obično imaju direktora za obuku zaduženog da razvija i nadgleda program obuke koja je u toku.

Razvoj vođstva

POŠTO nijedna politička stranka ne može nikad imati dovoljno obučениh lidera, značajan deo stranačkog programa obuke treba da se koncentriše na razvoj vođstva. Iz perspektive obuke, to postavlja dva osnovna pitanja: Kako prepoznajete i razvijate vođstvo? Šta je demokratsko vođstvo?

Lider-demokrata vidi sebe kao nekog ko može da podstakne druge. Način demokratskog vođstva značajno se razlikuje od odnosa vođa - sledbenik koji se gradi na harizmi, statusu i prisili. Dobro kolektivno vođstvo neprestano omogućava drugima da razvijaju upravljačke veštine i talente. Nuđenjem prilike mnogima da utiču na ostvarivanje stranačkih ciljeva, demokratsko vođstvo može osposobiti veći broj ljudi da prevaziđu svoju apatiju, strah i rezignaciju.

Karakteristike demokratskog lidera

- Poštene je, pouzdan i čovek je od integriteta.
- Odgovoran je.
- Ume pažljivo da sasluša potrebe i predloge svih članova stranke i traži konsenzus.
- Zna da uspeh stranke zavisi od rada, podrške i predanosti svih članova.
- Spermanski je da žrtvuje ličnu slavu i priznanja kako bi se svi članovi stranke osećali nosiocima uspeha i dostignuća.
- Uvek je odgovoran članstvu.

Organizovanje uspešnog programa obuke

EFIKASNA OBUKA može imati različite oblike, počev od štampanih materijala kao što su "kako da" priručnici, do kratkih kurseva o specifičnim temama za koje stranka angažuje profesionalce. Najčešće se koristi "radionica", uz učešće mnogih stranačkih vođa i organizatora. U radionicama se izučavaju i analiziraju koncepti, strategija i tehnike razvoja stranke. Bez obzira da li je određena posebna obuka za razvoj vođstva, prikupljanje sredstava ili medijske odnose, stranački organizatori treba da slede nekoliko osnovnih koraka da bi obuka bila uspešna.

Organizujte tim za obuku

TIM ZA OBUKU je grupa koja će i planirati i izvoditi obuku. Zbog toga je važno da tim za obuku uključuje ljude koji su dovoljno vešti, kako u organizaciji i planiranju dobre obuke tako i u njenoj realizaciji.

Odredite cilj

PRVIZADATAK tima za obuku je određivanje za šta se obučavaju polaznici i šta će oni moći da rade po završetku obuke. Sve kasnije odluke o obuci treba doneti u skladu sa ciljem obuke.

Šta lokalni i opštinski organizatori treba da znaju da rade?

- Organizuju lokalnu stranačku kancelariju
- Rekrutuju članove
- Skupljaju sredstva
- Informišu i obrazuju građane
- Organizuju tematske rasprave
- Dosežu dalje od izbornog okruga
- Identifikuju kandidate
- Budu otvoreni, demokratični i voljni da učestvuju

Odredite ko će pohađati obuku

U TOKU PLANIRANJA OBUKE jedna od najvažnijih odluka tima za obuku jeste izbor polaznika. Dva su glavna pitanja za razmatranje. Prvo, obuka u principu bolje funkcioniše ako svi učesnici imaju otprilike isti nivo iskustva i veštine. Ukoliko su u istoj grupi ljudi različitog obrazovanja, onima sa više iskustva moglo bi postati dosadno, dok bi oni s manje iskustva mogli malo da budu zastrašeni, ili u najmanju ruku zbunjeni. Drugo, manje grupe su efikasnije od većih jer omogućavaju više prilika za pitanja i interakciju. Veća je verovatnoća da će u većoj grupi biti manje interakcije i diskusije između polaznika, a više predavanja. Kao smernica, preporučuje se najviše 20 do 30 učesnika za pohađanje obuke u radionici.

Ustanovite program rada

TIM ZA OBUKU mora odlučiti koje će teme obuhvatiti i koje će tehnike koristiti da bi postigao željene ciljeve. Za jednodnevnu obuku obično je dobro planirati do tri teme koje se prožimaju. Ako se za kratko vreme predvidi previše tema, učesnici neće moći da prime tu količinu informacija.

Kad su odluke o temama i tehnikama obuke konačne, treba napisati detaljan program rada. U njemu bi trebalo navesti vreme početka obuke i trajanje svake aktivnosti. Ipak, program rada trebalo bi da bude fleksibilan. Naime, kad obuka počne, tim za obuku može da ustanovi da neke aktivnosti treba prilagoditi kako bi se odgovorilo na interesovanja i potrebe pojedinih učesnika.

Pripremite budžet, plan rada i zadatke tima

NAKON UTVRĐIVANJA programa rada, tim za obuku mora sačiniti planove za obuku. Za ovo je potrebno da tim odgovori na tri pitanja: 1) Kad i gde će se obuka održati? 2) Koji su materijali potrebni? 3) Ko je odgovoran za pripremu obuke?

Nakon izbora datuma i mesta, trebalo bi sastaviti spisak materijala i zaliha. On treba da sadrži stvari kao što su stolice, mikrofoni, mape, olovke i papir, hrana i piće, natpisi, oznake i dekoracija, drugi štampan materijal i ostalo neophodno za uspeh obuke. Nakon kompletiranja spiska, treba utvrditi budžet za sve troškove. Ne bavite se pretpostavkama već utvrdite stvarne troškove jer je neophodno da budžet bude precizan. Ako je budžet prevelik, tražite načina da ga smanjite. Na primer, radije zamolite nekoga da dobrovoljno pripremi hranu nego da je kupujete; pitajte ljude iz mesne škole da koriste njihove prostorije ili za štampanje materijala za obuku nađite člana stranke koji ima fotokopir aparat. Budite maštoviti!

Na kraju, tim za obuku bi trebalo da sastavi spisak svih zadataka pre obuke i da odredi članove tima koji će biti odgovorni za svaki od zadataka. Svaki član tima treba da dobije kopiju spiska da bi mogao da zna svoje zadatke.

Odredite instruktore

TIM ZA OBUKU mora da odluči ko će biti instruktor za pojedini predmet. On će biti odgovoran za pripremu svog dela obuke, uključujući pripremu materijala (npr. grafikoni ili umnožen materijal uz predavanje). Instruktori su često mnogo efikasniji kad rade u paru. Razmislite o tome da muškarac i žena rade zajedno kao instruktori. Dobar čas obuke zahteva pažljivo planiranje i brižljivo razmišljanje. Pre obuke, tim za obuku odgovoran je da proveri da li je svaki instruktor dovoljno pripremljen. Svaki instruktor mora da analizira ko su polaznici, zatim ciljeve radionice i vreme raspoloživo za svaku aktivnost.

Učinite aktivnosti zanimljivim

PONAŠANJE I RAD INSTRUKTORA odražavaće stav stranke. Instruktori koji "drže predavanja" i ponašaju se kao učitelji u učionici sugerišu da stranka nije otvorena za interakcije i alternativna mišljenja. Naprotiv, veoma je mali broj ljudi koji sa zadovoljstvom slušaju duga predavanja. Duge lekcije po pravilu su dosadne, tako da čak i predavanja o zanimljivoj temi mogu ponekad biti teška za praćenje. Problemi se

gomilaju ako su učesnici u radionici zamoljeni da prate nekoliko dugih predavanja. Da bi izbegli "zamor od obuke", dobri instruktori se svim snagama naprežu da im predavanja budu interaktivna i zanimljiva.

Većina ljudi je sklona da bolje uči kroz diskusiju i vežbe nego slušajući predavanja, mada su i ona, do izvesnog stepena, neizbežna. Stoga je poželjno obezbediti povoljne prilike za međusobno delovanje učesnika tokom obuke radi razmene iskustava i primene veština.

Male grupne vežbe i uvežbavanje situacije dva su načina za podsticanje interakcije. Oba načina zahtevaju podelu učesnika u manje grupe. Na primer, mala grupa od 5 do 10 ljudi ima zadatak da reši određeni problem, tematsku raspravu ili završavanje nekog zadatka. Nakon 30 do 60 minuta, članovi svake grupe biraju predstavnika koji će u određenom roku izvestiti sve učesnike radionice o radu njegove grupe.

U uvežbavanju situacije dva ili više učesnika mogu biti zamoljeni da budu "glumci" i preuzmu određene uloge. Na primer, jedan učesnik može da predstavlja stranačkog organizatora, a drugi potencijalnog člana stranke. U vremenu od tri minuta, stranački organizator mora da uveri potencijalnog člana da se pridruži stranci. Nakon isteka datog roka, učesnici promene uloge. Može se sprovesti nekoliko mini-predstava istovremeno u malim grupama. Nakon toga, instruktor skuplja sve učesnike i vodi raspravu o uspešnosti i izazovima s kojima su se učesnici susreli.

Strategija za instruktora

- Obrazložite i artikulišite svrhu sastanka.
- Stvorite prijatan ambijent uvođenjem osnovnih demokratskih pravila.
- Stimulišite doslednu i konstruktivnu raspravu postavljajući pitanja.
- Spremite relevantne primere i poređenja koja ilustruju glavne tačke i ideje.
- Pažljivo slušajte i pomozite učesniku da objasni i rasvetli stavove koje zastupa.
- Za ilustrovanje glavnih ideja upotrebite vizuelna pomagala, kao što su grafikoni i dijagrami.
- Neka vam predavanja budu kratka; koristite mnoštvo različitih grupnih vežbi.
- Sumirajte i zabeležite glavne misli.
- Dovedite u vezu pokrenuta pitanja i ideje.
- Stimulišite pozitivno učešće i izlaganje, a u isto vreme destimulišite nepotrebne prekide i beskorisnu kritiku.
- Pokažite poštovanje i interes.
- Budite fleksibilni.

Unapred odlučite kako da podelite veliku grupu (npr. profesionalno, geografski ili slučajnim izborom). Takođe odredite gde će se svaka mala grupa sastajati i osigurajte da mesto za obuku bude adekvatno za planirane aktivnosti.

U diskusijama u malim grupama učesnici treba da postave svoje stolice u krug. Za svaku aktivnost male grupe instruktor treba da obezbedi učesnicima pismene nacрте ili upute. Da bi podstakli aktivnosti, dodelite svakoj maloj grupi moderatora. Moderator je neko ko je unapred video pitanja, ko razume cilj aktivnosti i drži koncentraciju grupe.

ZAKLJUČAK

POLITIČKE STRANKE igraju značajnu i neophodnu ulogu u demokratskom životu. Dobro organizovane stranke se takmiče i dobijaju izbore, udružuju i predstavljaju socijalne interese, obezbeđuju političke alternantive i stvaraju političke lidere. Među stranačka konkurencija takođe pomaže promovisanju vladine odgovornosti i omogućuje praktična, odgovarajuća rešenja opštih problema.

Ovaj priručnik je pokušao da skicira neka od osnovnih obeležja demokratskih političkih stranaka i pruži određene predloge razvoja stranke. Kao i svaka organizacija, politički efikasna stranka ima određenu svrhu, jasnu organizacionu strukturu i proceduru za ispunjavanje te svrhe. Zbog važnosti uloge stranke u demokratiji, one treba da deluju na demokratski način. To znači da donošenje odluka nije ničije ekskluzivno pravo i da su lideri odgovorni članovima stranke. Ovim priručnikom je ukazano na značaj postojanja i razvoja stranačke baze. Spoljne komunikacije i regrutovanje članstva trebalo bi da budu najvažnije stranačke aktivnosti. Ipak, da bi sprovodila aktivnosti, stranka treba isto tako da skuplja finansijska sredstva i obučava vođe i aktiviste.

Pregled koji pruža ovaj priručnik samo započinje diskusiju o kompleksnim organizacionim i proceduralnim pitanjima bitnim za formiranje i razvoj stranke. Uz to, NDI se nada da će ovaj priručnik snabdeti stranačke lidere i aktiviste neophodnim "alatom" za formiranje odgovornih stranaka sa sadržajnim programom koje valja podržati. Predlaganjem pojedinih idealnih odlika stranke, priručnik može pomoći stranačkim liderima i aktivistima da odrede pravac i strategiju za odgovarajući stranački razvoj.

Međunarodne i regionalne asocijacije stranaka sličnih pogleda, kao što su Demohrišćanska internacionala, Međunarodna demokratska unija, Liberalna internacionala i Socijalistička internacionala potpomažu razvoj demokratskih stranaka i stranačkih sistema širom sveta. Ove grupe obuhvataju globalnu mrežu stranaka sa sličnim vrednostima i prioritetima. Članovi asocijacija razmenjuju iskustvo i uče jedni od drugih.

Za dodatne materijale o aktivnostima NDI vezanim za jačanje stranaka, ili za komentar ovog dokumenta, molimo da kontaktirate tim Nacionalnog demokratskog instituta za strategiju i procenu u Vašingtonu.